

NOVEMBAR 2019. 1.500 DIN

NATIONAL GEOGRAPHIC

ŽENE

VEK PROMENA

NATIONAL GEOGRAPHIC.RS

ISSN 1452-6751

9 771452 675009

157

Ovo je Jakutsk, Istočni Sibir.

Najniža zabeležena temperatura u Jakutsku je -72.2 stepena Celzijusa.

Ptice se mogu zamrznuti do smrti u toku leta, drveće u šumi može pući od hladnoće, i voda se zamrzava kad je bacite u vazduh.

To je takođe i najgore mesto na Zemlji za život ljudi sa osetljivim zubima.

Ali Jakuti ne samo da preživljavaju u ekstremnoj hladnoći. Oni uspevaju.

Odnosi su topli i posao nastavlja da cveta.

Nema ničega što sprečava Jakute da izlaze na hladnoću.

Da upoznate ljude koji čine Jakutsk, najhladniji naseljeni grad na Zemlji, tražite: Sensodyne Coldest City

SENSODYNE FILM

EKSPERTI ZA OSETLJIVOST

EDITOR IN CHIEF Susan Goldberg

MANAGING EDITOR, MAGAZINES: David Brindley
SENIOR DIRECTOR, SHORT FORM: Patty Edmonds
DIRECTOR OF VISUAL AND MARKETING EXPERIENCES: Whitney Johnson
EXECUTIVE EDITOR, LONG FORM: David Lindley
CREATIVE DIRECTOR: Emmet Smith
MANAGING EDITOR, INTEGRATED STORYTELLING: Michael Tribble

INTERNATIONAL EDITIONS

EDITORIAL DIRECTOR: Amy Kolczak
DEPUTY EDITORIAL DIRECTOR: Darren Smith
TRANSLATION MANAGER: Beata Kovacs Nash
EDITORIAL SPECIALISTS: Leigh Witrick
EDITORS: ARABIC: Alsaad Omar Almenhaly, BRAZIL: Ronaldo Ribeiro, BULGARIA: Krassimir Drumev, CHINA: Tianfang Mai, CROATIA: Hrojević Prčić, CZECHIA: Tomáš Tureček, ESTONIA: Erkki Peetsalu, FRANCE: Gabriel Joseph-Berzais, GEORGIA: Natia Khulidzuli, GERMAN: Jens Schröder, HUNGARY: Tamás Váray, INDIA: Lakshmi Sankaran, INDONESIA: Didi Kusti Kasim, ISRAEL: Idit Elnatan, ITALY: Marco Cattaneo, JAPAN: Shigeo Otsuka, KAZAKHSTAN: Yerkin Zhakipov, KOREA: Junemo Kim, LATIN AMERICA: Claudia Mujzi Turullols, LITHUANIA: Frederikas Jansonas, NETHERLANDS/BELGIUM: Arno Kamtefortberg, NORDIC COUNTRIES: Lotte Juul Nielsen, POLAND: Agnieszka Franas, PORTUGAL: Gonçalo Pereira, ROMANIA: Catalin Gruiu, RUSSIA: Andrei Palamarchuk, SERBIA: Igor Rill, SLOVENIA: Marija Javornik, SPAIN: Ismael Nafra, TAIWAN: Yungshih Lee, THAILAND: Kowit Phadungruangkij, TURKEY: Nesibe Bat

**„VERUJEMO DA SNAGA NAUKE,
 ISTRAŽIVANJE, I PRIPOVEDANJE
 MOGU DA PROMENE SVET.“**

NATIONAL GEOGRAPHIC SRBIJA

IGOR RILL, Editor in Chief
 Marija Ivot, Art Director

CONTRIBUTORS

Mr Dragana Pekić (lector), Aleksandar Arsenijević (text editor, translator), Goran Dimitrijević (translator), Boško Ljubinković (translator), Emira Perunić (translator), Stasa Milijević (web journalist), Dragana Nikoletić, Marko Risović, Dragoljub Zamurović, Slobodan Bulbjević, Vladimir Tatarević

EXPERT ASSOCIATES

Dr Branislav Andelković, *archaeology of the Near East*
 Dr Aleksandar Bakić, *social anthropology*
 Dr Dragan Bulatović, *art history*
 Dr Jelena Čalić, *geography/biogeomorphology*
 Dr Aleksandar Četković, *ecology/biogeography*
 Goran Dimitrijević, *geopolitics*
 Dr Vesna Dimitrijević, *palaeontology*
 Dr Dejan Filipović, *geography*
 Dr Peda Janacković, *botanics*
 Dr Veselin Kljaić, *special consultant*
 Dr Jasmina Krpo Četković, *hydrobiology*
 Dr Zoran Maksimović, *pharmacy*
 Ana Mihalović, *meteorology*
 Dr Aleksandar Milanović, *serbian language*
 Dr Dragana Milčić, *zoology, morphology*
 Dr Dragan Milovanović, *geology*
 Zoran Modri, *aeronautics/aviation history*
 Dr Jelena Mrgić, *history*
 Dr Božidar Nikolić, *physics*
 Dr Predrag Ognjenović, *psychology*
 Dr Bogdan Putniković, *economy*
 Dragan Simić, *ornithology*
 Dr Danijel Sinani, *anthropology/ethnology/religion*
 Dr Marina Stamenković Radak, *genetics/evolution*
 Dr Daliborka Stanković, *ornithology*
 Dr Biljana Stojković, *molecular biology*
 Dr Josip Šarić, *prehistoric archeology*
 Dr Miroslav Štajnić, *medicine*
 Dr Nenad Tasić, *archeology*
 Dr Željko Tomanović, *zoology*
 Dr Dejan Urošević, *astronomy*
 Dr Ivana Vasićević, *geophysics*
 Tamara Vlaškin, *gender issues*

DIRECTOR:
 Nebojša Rosić

EDITORIAL DIRECTOR:
 Emil Volak

AMM ADVERTISING DIRECTOR:
 Ivana Stefanović

ADVERTISING MANAGER
 Marina Stojković
 (marinka.stojkovic@adriamedia.rs)

ADVERTISING DIRECTOR - DIGITAL:
 Mirjana Beljinac-Kozma

SALES AND DISTRIBUTION DIRECTOR
 Dragan Milić

BRAND MANAGERS
 Dejana Cerović, Jelena Pavlović

AMM ART DIRECTOR
 Tijana Stamenković

ADVERTISING
 +381 11 6357 072
 advstvertising@adriamedia.rs

SALES
 +381 11 6357 031
 prodaja@adriamedia.rs

SUBSCRIPTIONS
 +381 11 6357 268
 pretplata@adriamedia.rs

PRINTED BY

 rtografika d. o. o.
 Segeđinski put 72, 24 000 Subotica

Registration number: NV000352

ADDRESS
 Vrljčkovića 8, Beograd, Srbija
 Phone: +381 11 6357 204
 E-mail: redakcija@nationalgeographic.rs

 www.novinarnica.rs

DRUŠTVO NATIONAL GEOGRAPHIC

je svetska neprofitna organizacija.
 Inšpirisemo kroz istraživanje, osvetljavamo pričaма i kroz sve što radimo, obrazujemo.

PRESIDENT AND CHIEF OPERATING OFFICER
 Michael L. Ulica

SENIOR MANAGEMENT

EPV AND CHIEF SCIENTIST: Jonathan Bailie
CHIEF ADMINISTRATIVE OFFICER: Tara Bunch
SVL GLOBAL ENGAGEMENT: Emma Carrasco
CHIEF HUMAN RESOURCES OFFICER: Mara Dell
EPV GENERAL COUNSEL AND CORPORATE SECRETARY: Angelo Grima
CHIEF OF MEDIA AND PUBLIC AFFAIRS: Kaleb Kreider
EPV AND CHIEF EDUCATION OFFICER: Vicki Phillips
CHIEF STORYTELLING OFFICER: Kaitlin Yarnall

BOARD OF TRUSTEES

CHAIRMAN: Joan M. Case
VICE CHAIRMAN: Katherine Bradley
 Brendan P. Bechtel, Afaneh Beschloss, Michael R. Bonignore, Angel Cabrera, Elizabeth (Beth) Comstock, Jack Dangermond, Alexandra Crovener Eller, Jane Lubchenco, Kevin J. Marston, Strive Masiyiwa, Mark C. Moore, George Muñoz, Nancy E. Pfund, Peter H. Raven, Lyndon Rive, Edward P. Roski, Jr., Frederick J. Ryan, Jr., Anthony A. Williams, Tracy R. Wolstencroft

RESEARCH AND EXPLORATION COMMITTEE

CHAIRMAN: Peter H. Raven
VICE CHAIRMAN: Jonathan Bailie
 Kamal Bawa, Justin Brashares, Ruth DeFries, Margaret Horley, Anthony Jackson, Gary Knight, Steven R. Palumbi, Andrew Revkin, Jerry A. Sablöff, Eleanor Sterling

EXPLORERS-IN-RESIDENCE

Sylvia Earle, Enric Sala

EXPLORERS-AT-LARGE

Robert Ballard, Lee R. Berger, James Cameron, J. Michael Fay, Beverly Joubert, Dereck Joubert, Louise Leakey, Meave Leakey

NATIONAL GEOGRAPHIC PARTNERS

CHAIRMAN Gary E. Knell

SENIOR MANAGEMENT

EDITORIAL DIRECTOR: Susan Goldberg
GENERAL MANAGER HQ MEDIA: David E. Miller
DEPUTY CHIEF COUNSEL: Evelyn Miller
GLOBAL NETWORKS CEO: Courtney Monroe
HEAD OF TRAVEL AND TOUR OPERATIONS: Nancy Schumacher
CHIEF FINANCIAL OFFICER: Atilesh Sridharan

BOARD OF DIRECTORS

Robert Abuja, Jean M. Case, Bob Chapek, Nancy Lee, Kevin J. Marston, Peter Rice, Frederick J. Ryan, Jr., Tracy R. Wolstencroft

INTERNATIONAL PUBLISHING

SENIOR VICE PRESIDENT: Yulia Posternik Boyle
Art Director: Leah Gordon Fournier, Kately Hoover, Jennifer Jones, Jennifer Lu, Rossana Stella

ADRIA MEDIA MAGAZINE d.o.o.
 Vrljčkovića 8, Beograd
www.adriamedia.rs

FIPP
 ČIP - Konvencija o međunarodnoj klasifikaciji publikacija (CIP), Beograd 93
 NATIONAL GEOGRAPHIC Srbija - glavni urednik Igor Rill - 2006. 04. 15. 000 0 - 00000001. Adria Media Magazine, 2006. (tablica) - (rtografika) - 30 cm
 00000000
 ISSN 182-5473 - National Geographic Srbija
 C 000000 88-03 - 14800 746

SADRŽAJ

INSTAGRAM @NATGEOMAGAZINESRBIA
WWW.FACEBOOK.COM/NATGEOSRBIA

Budućnost pripada ženama ...	6
Vremeplov	21
Intermeco - promena	22
Na kanalu.....	26
Vaša fotografija	28
Intermeco - savet	70
Srbija nekada	112
Završna reč	114

Naslovna strana:

Katarina Ivanović (u sredini); sleva odozgo u pravcu kazaljke na satu: Mileva Marić, devojka iz Japana, Merilin Monro, Džejn Gudol, Klara Cetkin, Milunka Savić, Ameliaj Ekhart, Sicilijanka, devojka iz Alžira, Avganistanka, Valentina Terješokva, Marija Kiri.

REPORTAŽE

Kakvu bi priču one ispričale?

Milioni snimaka iz arhive *National Geographica* predstavljaju verovatno jedan od najbimnijih vizuelnih zapisa na svetu o ženama u različitim društvima i kulturama.

NAPISALA: SARA LIN.....34

Oblikovati budućnost

Žene širom sveta trude se da njihove glasove čuju vlade i njihove zajednice. Tako se približavaju rodnoj ravnopravnosti.

NAPISALA: RANJA ABUZEID
SNIMILA: LIN
DŽONSON.....46

Preobražaj Ruande

Tragedija i potreba stvorile su nove šanse koje su nekada delovale nezamislivo. Sada je izazov kako da to ostane trajno.

NAPISALA: RANJA ABUZEID
SNIMILA: JAGAZI
EMEZI.....74

Devojke u nauci

Programi u kojima se obučavaju devojke, uklanjaju prepreke koje su obeshrabrivale prethodne generacije.

NAPISALA: KLODIJA KALB
SNIMILA: DAJNA
LITOVSKI.....86

Dobrobit žena širom sveta

Nijedna zemlja nije savršena kada je reč o rodnoj ravnopravnosti.

PRIREDILE: AJRIN BERMAN
VAPORIS, LOSON PARKER I
ROUZMERI
VORDLI.....96

Pravo na sigurnost

Jedan užasavajući napad šokirao je Indiju. Žene su zahtevale - i dobile - veću zaštitu.

NAPISALA: NIJANDANA
BOVMIK
SNIMILA: SAUMJA
KANDELVAL.....104

SLEDEĆI BROJ IZLAZI 2. DECEMBRA 2019. GODINE.

ZAŠTO BUDUĆNOST TREBA DA PRIPADNE ŽENAMA

Naša autorka kaže da je vreme da žene odbace svoj inferiorni status, traže jednakost i neskriveno uživaju u svojim ambicijama i uspehu.

K

KAD SAM KRENULA NA KOLEDŽ, majka mi je dala jedan presavijeni papirić s porukom za koju je mislila da mi može ustrebati. Napisala ju je rukom na listiću istrgnutom iz jednog od onih malih notesa koje je držala pored telefona.

Pisalo je: „Niko te ne može naterati da se osećaš manje vredno ukoliko na to ne pristaneš.”

To je izreka koja se najčešće pripisuje Elenor Ruzvelt i bila je divan poklon za jednu mladu ženu koja se otiskuje u svet.

Volela bih da sam sačuvala taj komadić papira. Jedno vreme sam ga držala u novčaniku, ali kako je s vremenom postao iskrzan i pohaban, utakla sam ga u jednu svetlucavu šnalu koju sam držala u fioci s nakitom i ostalim uspomenu. Posle više godina i nekoliko selidbi izgubila sam mu trag,

NAJPRODAVANIJJI

MODNI MAGAZIN NA SVETU U PRODAJI OD 22. 10.

WWW.ELLE.RS • TWITTER.COM/ELLE_SERBIA • facebook.com/ELLE.Serbia
• INSTAGRAM.COM/ELLESERBIA

ali uvek sam se držala toga da samo od nas zavisi hoćemo li dozvoliti da se osećamo malim i potčinjenim.

Gljučna reč je „osećamo”. Kao Afroamerikanka, moja mati je bila vrlo svesna toga kako čovek može lako biti gurnut na dno, posebno još ako je žena. Zakon može da ti diktira gde ćeš da živiš i radiš, i da li imaš pravo na radnu dozvolu i privatnu svojinu, kao i pravo glasa. A društvene norme i običaji, kao i samozvani statusni arbitri mogu da ti ne daju pristup u odbore i klubove. Ali niko nema moć da ti prodre u dušu i ugasi tvoje samopouzdanje.

Moja majka ima stroga načela kad je u pitanju rad, ali i izuzetno čvrsto veruje u sopstvenu vrednost i vrednost drugih. Njena glavna moć jeste samopoštovanje uprkos ugnjetavanju.

Ta reč – moć – poprima drugačije razmere kad se posmatra kroz prizmu različitih polova. Moć se najčešće povezuje sa snagom, koja se, opet, vezuje za fizičku ili finansijsku moć. Tipično stanovište jeste da čitavo društvo profitira ako se muškarci odgajaju da postanu moćni – njihove porodice, njihovo susedstvo, njihova radna sredina i verska zajednica. Ali kada žene govore o sticanju moći, a naročito još ako su udružene u kolektiv, videnja su sasvim različita. Na to se najčešće gleda samo kao na ustupak, pri čemu žene stiču moć na račun muškaraca i na štetu šireg društva.

Možemo li mi konačno biti prekretnica?

Odrastala sam u periodu uličnih protesta. Čitavog života gledala sam kako žene marširaju i protestuju, tražeći svoja prava. Kao i kod većine pokreta, do progressa se ne dolazi odjednom, već se on sastoji od padova i uspona, koji deluju kao nagli napredak. Amandman o jednakosti prava, čiji je nacrt prvi put podnet još 1923. godine, delovao je kao da će sigurno biti potpisan početkom 1970-ih, ali se onda zastalo. Sada imamo novi momenat brzog progressa, koji se najbolje očituje u pokretu #MeToo – zapanjujućoj navali ohrabrenih i gnevničkih žena koje kažu da je dosta bilo seksualnog uznemiravanja i napastovanja. Taj revolt izazvao je novi talas u zakonodavstvu, veću svest i momentalne posledice za muškarce kojima bi se ranije za takvo nasilničko ponašanje progladalo kroz prste ili bi bili samo simbolično kažnjeni. Veterani u borbi za ženska prava, već svikli na razočaranja, nadaju se da je ovog puta to zaista jedan dugotrajan pokret, a ne samo prolazni trenutak.

Tačno je da živimo u eri mržnje i podela, ali postoje jaki razlozi za optimizam. Švedski smo doba u kome šest žena može da stoji na debatnim pozornicama u Sjedinjenim Državama i samouvereno tvrdi da treba da budu izabrane u najmoćniju kancelariju na svetu i u kome je jedna žena lider u Predstavničkom domu. Živimo u vremenu u kome jedna žena može da postane general ili dobitnica Oskara za filmsku režiju ili direktorka jedne od 500 najuspešnijih kompanija na svetu.

Širom planete žene stiču moć kakvu nikad nisu imale. One drže većinu mesta u jednoj od zakonodavnih ustanova u Ruandi. Skoro dve trećine ministarskih pozicija u kabinetima španske vlade drže žene. Jedina zemlja u kojoj je ženama bilo zabranjeno da voze, Saudijska Arabija, najzad je to dozvolila. Skoro trećina zemalja na svetu na svom čelu ima ženu.

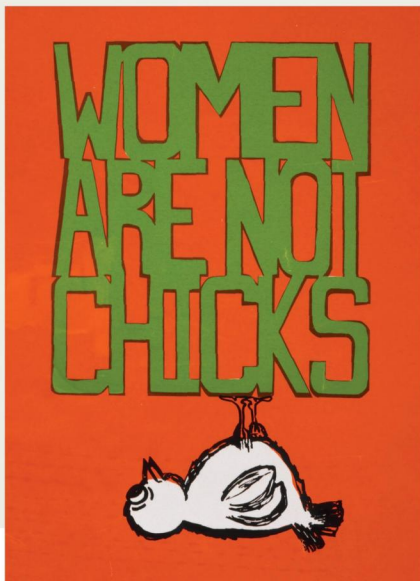
Američka ženska fudbalska reprezentacija toliko je napredovala da je na Svetskom prvenstvu dominirala svojom snagom, upornošću i hrabrošću, nadmašivši mušku ekipu u pobeđama, gledanosti i statusu u popularnoj kulturi. Kada danas spomenete fudbal u Sjedinjenim Državama, žene su te koje simbolizuju ovaj sport. Ali još uvek živimo u vremenu kada se takve megazvezde bore na sudu da bi bile plaćene isto kao muškarci. Ovde zapravo i nije reč o jednakom plaćanju za podjednaki učinak nego o jednakom plaćanju za očevidno veći uspeh. To su žene koje se ponose svojim uspehom, uživajući u svom trijumfu na terenu. One su postale model za sve ostale žene koje žele da promene osnovu svog drugorazrednog statusa.

Vekovima se na žene gleda kao na slabiji, ranjiviji pol. Smatralo se da su inferiornije, ne zato što su se one tako osećale već na osnovu društvenih konstrukcija

Glumica Doroti Njuel bila je 1915. godine nacionalna senzacija kad je zahtev za jednaka prava napisala na svojim ledima, jedva mesec dana nakon što su desetine hiljada žena marširale Petom avenijom. Dve godine kasnije Njujork je dozvolio ženama da glasaju, a pet godina kasnije to su uradile i ostale savezne države. Bila je to kruna dugogodišnje kampanje, započete još 1848. godine, da se ženama omogući pravo glasa koje im Ustav Sjedinjenih Država nije dozvoljavao.

Kada je ženski pokret u Sjedinjenim Državama bio u svom punom zamahu 1970-ih, umetnici iz jednog čikaškog kolektiva odštampali su čitavu seriju plakata s ciljem da se probudi svest javnosti i uvedu promene. Odštampano je čak po 20.000 primeraka svakog plakata, koji su bili deljeni knjižarama, ženskim grupama i drugim organizacijama širom sveta.

KONGRESNA BIBLIOTEKA, JANKEROVA
ZBIRKA POSTERA

CHICAGO WOMEN'S LABOR HISTORY

UNION
CONDITIONS
MEANS
HUMAN
CONDITIONS

we shall
FIGHT
until
WE WIN

You Can't Get
BETTER CONDITIONS
unless You
FIGHT FOR THEM

Još uvek smo ambivalentni kad su u pitanju žene i moć. Ako se pokaže da su moćne ili ambiciozne, ženama će se mnogo češće pripisati da su „nedopadljive“, dok se upravo iste te osobine smatraju menadžerskim kvalitetima kod muškaraca.

i naučnih istraživanja. Britanska novinarka Andžela Sejni dokumentuje kako je nauka dugo definisala žene u svojoj knjizi „Inferiorne: Kako je nauka pogrešno shvatala žene – i novo istraživanje koje ponovo piše priču“. Sejnijeva smatra da su muški naučnici koristili svoje studije i uticaj da naglase sopstveni stav prema polnoj (i rasnoj) nejednakosti. Rezultati njihovog rada „toliko su ukorenili seksizam da se o tome nije smelo ni diskutovati“. A da bi se osigurali da žene neće doći u priliku da demantuju nauku, bilo im je onemogućeno da unaprede svoj intelekt i u potpunosti razviju svoje talente.

Najveći deo istraživanja kojima su žene žigosane kao slabiji pol bio je manjkav ili plod predrasuda. Mnostvo naučnih radova demantuje te nekadašnje naučnike i pokazuje da žene poseduju potpuno jednake intelektualne sposobnosti kao i muškarci. Dok muškarci imaju veću fizičku snagu, visinu i težinu, studije su pokazale da su žene znatno u prednosti kad je reč o otpornosti i opstanku na duže staze.

Pa zašto onda muškarci danas imaju veću moć od žena? Zašto i dalje postoji nejednakost među polovima? Najčešće objašnjenje jeset zato što je oduvek tako bilo. To naravno nije dovoljno. A i ta tvrdnja pada u vodu pred dokazima da društva gde se žene ograničavaju ili ugnjetavaju ekonomski propadaju.

Uzmimo kao primer Aziju. Jedva nešto više od polovine žena u regionu rade, a i one su manje plaćene od muškaraca. Društvene norme, prepreke u obrazovanju i ukorenjene kulturne navike mogu da održe taj status kvo, ali analitičari upozoravaju da će zemlje koje sputavaju napredak žena platiti skupu cenu. Konsultantska firma *McKinsey & Company* procenjuje da bi regionalna ekonomija do 2025. godine profitirala za čak 4,5 biliona dolara godišnjeg bruto domaćeg proizvoda samo kad žene ne bi više bile zanemarene kao radna snaga.

Svaka zemlja bi trebalo o tome da porazmisli. Natpisi na majicama i plakatima „Budućnost pripada ženama“ zvuče bolje kao upozorenje od: „Bolje bi bilo da budućnost pripadne ženama!“

Ali prepreke do moći duboko su ukorenjene i nije ih lako prevazići. Možete da pišete zakone i određujete ljudima šta smeju, a šta ne smeju, ali ne možete da im odredite šta osećaju prema sebi i drugima. Još uvek smo ambivalentni kad su u pitanju žene i moć. Ako se pokaže da su moćne, drske ili otvoreno ambiciozne, istraživanja pokazuju da će se ženama mnogo češće pripisati da su „nedopadljive“ i „nepouzdana“, dok se upravo iste te osobine smatraju menadžerskim kvalitetima kod muškaraca.

Profesorka s Njujorškog univerziteta Madlin Hajlman izvela je seriju istraživanja da ispita reakciju na uspešne žene u poslovima koji su tradicionalno bili muški. U jednom eksperimentu zamolila je studente da pregledaju skoro identične profile za zaposlene na poziciji asistenta potpredsednika za prodaju u jednoj avio-kompaniji. Jedan od zaposlenih nazvan je Džejms. Druga je nazvana Andrea. Oboje su bili među pet odsto najboljih na svom radnom mestu i opisani su kao „odlični radnici“ i „zvezde u usponu“. U njihovim profilima nije bilo nikakvih podataka o ličnosti ili karakteru. Studenti su procenili Andreu kao neprijatniju i neljubazniju od Džejmisa, za koga su imali samo reči hvale.

To znači da otrcani rodni šabloni ne samo da opisuju kako se muškarci i žene navodno ponašaju, kaže Hajlmanova, već uspostavljaju i standard adekvatnog ponašanja, a to ponašanje je „direktno povezano sa atributima koje su pozitivno vrednuju za svaki pol“. Društveno prihvatljive jesu žene koje su ljubazne, briljivije i nežne, dok one koje su ambiciozne, promućurne i direktne – i nisu toliko.

Kao društvo mi pokazujemo

izvestan stepen strepnje i iznenađenja kad neka žene preuzme vlast jer to je još uvek nov koncept. Žene koje su postale šefovi policije, kapetani brodova i građevinski nadzornici nisu samo nazivane otpadnicama. One su maltene proglašavane jednorozima. Najveća prepreka koju mnoge žene moraju da pređu jeste iskustvo. I opet, pokazalo se da se neiskusni muškarci često angažuju kao „potencijal“, dok se žene sa istim iskustvom smatraju nekvalifikovanim.

Men's Health

100% KORISNO

**PREMIJUM
ROĐENDANSKI
BROJ:**

Trening Terminatora

**MH FITNES
IZAZOV**

**Da li je marihuana novi
sportski suplement?**

We Can Do It

J. Howard Miller '43

POST FEB. 15 TO FEB. 28

WAR PRODUCTION CO-ORDINATING COM

Tim predrasudama doprinosi i naš kolektivni kulturni narativ. Izraz „ženski posao“ je stereotip ograničen na kućne zadatke za koje su, kako se smatra, zadužene žene. Kuvanje, čišćenje, briga o deci, održavanje bašte. Ali istoričarka i aktivistkinja Liza Unger Baskin istraživala je ženske poslove sedam vekova unazad i otkrila jednu vrlo drugačiju priču. Žene su na svojim plećima držale pola sveta dok su rintale na poslovima koji se smatraju „muškim“. „Veoma je važno da naše devojke i naše žene vide šta mogu da rade i da to ne ostane samo njihova maštarija“, rekla mi je nedavno Baskinova. „I veoma je važno da muškarci, i svi mi u stvari, vidimo ženska ostvarenja jer su ljudi vekovima navikli da žene vide kao slabiji, manje sposoban pol, dok sve oko nas dokazuje da to jednostavno nije tačno.“

Baskinova je provela čitav život u otkrivanju takvih dokaza i prikupila je neverovatnu zbirku fotografija, knjiga, trgovačkih kartica, rukotvorina, privatnih pisama i raznih drugih sitnica koji dokumentuju ženski rad. Ona veruje da je njena zbirka, pohranjena u Centru za žensku istoriju i kulturu Seli Bingham na Univerzitetu Djuke, najveća dokumentacija o ženskom radu i profesijama na svetu.

Žene su radile – i to uspešno – na poslovima koji su dugo smatrani muškim domonom: kao radnice, naučnice, štamparke, navigatorke i mehaničarke – ponekad se držeći povučeno da bi izbegle prekore, ali mnogo češće su bile neprimetne jednostavno zbog svog pola.

„Mislim da priče koje možemo da prikupimo iz ove moje kolekcije kazuju nešto o moći, nešto o obespravljenosti“, kaže Baskinova. „Mišljenje da žene nikad nisu radile stvari koje su bile rezervisane samo za muškarce jednostavno nije tačno.“

Njena kolekcija nastala je iz znatiželje i ličnog nezadovoljstva. Išla je na sajmove knjiga i aukcije retkih knjiga, tražeći dokaze da su žene istovremeno i čitale i obrazovale se dok su radile. Otkrila je da su žene imale pravo da naslede štamparsku presu ako bi ostale udovice jer je taj posao bio važan, a kvalifikovanih ljudi bilo je malo. Kao rezultat toga, postojalo je nekoliko vrlo značajnih žena štampara u kolonijalnoj Americi.

Otkrila je da je Sara Klarson radila kao zidar u Engleskoj 1831. godine, da je Madam Nora predvodila trupu duvača stakla, koji su 1888. godine putovali po Sjedinjenim Državama i pravili neobične skulpture, i da je Margaret Brajan uvela matematiku i astronomiju u svoj nastavni program u svojoj ženskoj školi u Londonu 1799. godine. Otkrila je da je Marija Gaetana Anjezi u Milanu sredinom 1700-ih napisala udžbenik iz matematike koji je preveden na više jezika. I da je nemačka prirodnjakinja i ilustratorka Marija Sibila Merijan prva posmatrala i nacrtala metamorfozu insekata u prirodi.

Kao kolekcionarke, Baskinovu često nisu shvatali ozbiljno. To joj je išlo u prilog da se domogne dokumenata, knjiga, privatnih pisama, goblena, izgraviranog srebra – stvari koje niko nije želeo ili razumeo – često za dolar ili dva po knjizarama, sajmovima knjiga i buvljacima.

Ona o svojim otkrićima govori kao da su joj žene koje je izvukla iz anonimnosti stare prijateljice. Najviše ju je ražalostila priča jedne robinje iz Virdžinije zvane Alsi. Baskinova je pronašla delić jednog medicinskog recepta iz 1831. godine u kome lekar opisuje napravu koja treba da pridržava Alsinu spuštenu matericu kako bi bila „ponovo korisna“. To što je ona ljudsko biće nije bilo mnogo važno, ali njen rad jeste pa je on dobio zadatak da je ponovo osposobi. Baskinova kaže kako ova izuzetno teška priča pokazuje koliko su žene u prošlosti bile inferiorne, a ipak neophodne.

U kolekciju su uključene i robinje i najamne radnice, zajedno s predmetima koji su pripadali Harijet Bičer Stou, Emi Goldman, Elizabet Kejdi Stanton, sestrama Bronte, Virdžiniji Vulf i Sodžerner Trut. Baskinova na svoju kolekciju gleda kao na retrovizor koji ženama pomaže dok idu napred, kako bi izbegle greške iz prošlosti.

Jedna od velikih lekcija iz prošlosti jeste uključivanje žena svih profila. Ženske pokrete za veća prava u prošlosti – sve do XVIII veka – predvodile su obrazovane belkinje iz više klase. Čak su se i abolicionisti, koji su se borili za prava robova, često društveno distancirali od njih. Sodžerner Trut probudila je svest naroda svojim čuvenim govorom „Zar nisam i ja žena“, ali poznato je da je bilo netrpeljivosti između Trutove i abolicionistkinja poput Stouove.

Ovaj plakat sa ženom koja napreže svoje mišice bio je 1943. godine okačen pune dve nedelje u Vestinghausovim fabrikama. Smatra se da je nastao na osnovu fotografije jedne radnice u mašinskoj radionici Mornaričke vazduhoplovne stanice u Alamedu, u Kaliforniji. Ona je bila samo jedna od više od 300.000 žena koje su radile u avionskoj industriji za vreme Drugog svetskog rata. Plakat je tek 1980-ih postao popularan kao simbol feminističkog pokreta.

Trutova „nije bila robinja s Juga. On je bila sa Severa. Njeni vlasnici su bili Holandani iz države Njujork“, kaže Baskinova. Ona je bila samozadovoljna, govorila je dobro, oblačila se dobro i ponašala se maltene kao jednaka. Taj model ponavljao se i u pokretu sifražetkinja i pokretu za jednaka prava, kao i u drugom talasu feminizma 1970-ih godina.

Ispitivanje ženskog rada kroz vekove,

ali ne onakvog kakav je predstavljen na tapiserijama, slikama i u literaturi, već kakav je stvarno bio, sa žuljevitim rukama, mudrim raspolaganjem finansijama i pametnom strategijom, istovremeno je i poučno i srceparajuće.

Zbog čega ne znamo više o tim hrabrim ženama? Kako to da su njihove priče zanemarene ili izbrisane? Ono što me je najviše dirnulo dok mi je Baskinova opisivala svoje životno delo jeste spoznaja da je toliko mnogo žena moralo stratiški da stvori publiku za svoj rad a da pritom ne privuče previše pažnje jer su delovale daleko izvan svojih propisanih uloga. Opstati kao poslovna žena tražilo je posebnu veštinu. Ali najpre je svaka od njih morala da opstane kao žena.

Moja majka mi je dala onaj papirić zato što nije želela da prihvatim podređeni status. Imala sam dve sestre i u našoj kući je važilo pravilo: „Niste bolje od drugih, ali ni drugi nisu bolji od vas.“ To je jezik jednakosti, koji i sama primenjujem sa svojom decom. Ali nije li to i jezik moći? Ako tražimo od svojih kćeri da se ravnopravno takmiče sa sinovima, onda ih moramo naučiti i da budu ravnodušne što drugima smeta njihov talenat i uspeh. Moramo ih naučiti da to nije njihov problem.

Moć ima sopstveni jezik. Kapetani imaju moć. Titani su moćni. Mafijaški šefovi i društveni lideri su moćni. A sada se, dok ovo čitate, zapitajte da li u tome vidite neku ženu. Ako je odgovor pozitivan, svaka čast, nadajmo se da što više ljudi tako misli. Ali ako nije, hvala na iskrenosti, vreme je da menjate svoj stav.

Oduvek sam se divila spisateljici i producentkinji Šondi Rajms zbog njenog spisateljskog dara i ogromnog uspeha s producentskom kućom koja nosi njeno ime. Više od jedne decenije Šondalend je producirao profitabilne i enormno popularne TV serije u kojima su igrale žene, crne, latino, Azijke i gej. Rajmsova sada ima multimilionsku produkciju koja joj daje potpunu stvaralačku slobodu.

Njen uspeh kao crkinje u Holivudu više je nego impresivan. Ali ono što me najviše zadivljuje jeste to što ne krije zadovoljstvo zbog svog izvanrednog uspeha. Ne libi se da sebe naziva „titanom“, što stvarno i jeste.

Moć je toliko dugo bila uskraćivana ženama kao da je to odelo skrojeno za nekog drugog. Nova generacija žena to demantuje. Američka fudbalska zvezda Megan Rapino. Teniska šampionka Serena Vilijams. Suzan i En Vojčički (sestre koje su direktorke Jutjuba i 23andMe). Direktorica Dženeral motorsa Meri Bara, TV superzvezda Opra Vinfri i sve žene koje su inspirisale pokret *#MeToo*, koji je toliko narastao da se suprotstavlja sistemu koji decenijama očigledno krši ženska prava.

Kada su izveštaji o seksualnom uznemiravanju u Holivudu, a zatim i u finansijskim ustanovama, novinarstvu i drugde izbili u javnost i doveli do svrgavanja raznih moćnika zbog seksualne zloupotrebe položaja, jedna mala grupa žena počela je svakodnevno da se sastaje u Holivudu i kolektivno zahteva promene koje će zaštititi žene i omogućiti njihov uspon. Njihova aktivnost tekla je paralelno s kampanjom *#MeToo* za skretanje veće pažnje javnosti na seksualno uznemiravanje. Ova holivudska grupa želela je da stvori pokret, a ne trenutni bunt, i dala je sebi naziv „Vreme je“.

Polovina prvih članica i mnogo sponzora bile su crkinje, a kako je njihov broj rastao iz nedelje u nedelju, tako je rastao i njihov centar interosovanja, dobrim delom zahvaljujući pismu „Drage sestre“ napisanom u ime žena radnica na farmama. Te žene, koje je predvodila Monika Ramirez, sada predsednica udruženja Pravda za migrantkinje, pisale su ženskom skupu u Holivudu da izraze svoju solidarnost i kažu kako su i one suočene sa sličnim

Ako od svojih kćeri očekujemo da se ravnopravno takmiče sa sinovima, onda ih moramo naučiti i da budu ravnodušne što drugima smeta njihov talenat i uspeh.

srećni novembar

Pozitivan stav

Razmišljajte o uspehu i pozitivnim stranama svake situacije jer negativna uverenja imaju tendenciju da se zadržavaju u vidu negativnih mentalnih obrazaca koji se prenose na sve buduće situacije koje nisu nužno negativne i neće nužno doneti gubitke

Hrana

Beli i crni luk su odlični saveznici zdravlja. Oni sadrže više od 30 različitih neprijatelja kancera. Supstance koje se nalaze u ovim namirnicama, dialil sulfid, kvercetin i ahoiin predstavljaju odlične antikancerogene supstance.

Vežbe

Priroda je lekovita za naše telo i zato ne propustite da i ovog meseca barem jedan dan nedeljno provedete na vazduhu i okruženi drvećem.

sensa
magazin za zdravlje i život
FRUCTUS
dr Gifing

Good morning čaj

- Štiti srce
- Čuva mladost
- Reguliše pritisak
- Umiruje
- Deluje antiupalno

Detox čaj

- Čisti organizam
- Izbacuje višak vode
- Alkalizuje telo
- Reguliše varenje
- Deluje lekovito

WOMEN ARE PERFECT

U priprema za Ženski marš na Vašington 2017. godine dizajnerska laboratorija Emplifajer, koja podržava masovni aktivizam, objavila je konkurs za plakat koji će biti deljen besplatno. Ovi radovi bili su među mnogima koji su stigli.

GORE: DŽESIKA SABOGAL
DOLE: SOFIJA ZABALA
SUPROTNA STRANA: BRUK FIŠER

THE
FUTURE
IS
FEMALE

LET EQUALITY BLOOM

Žene koje žele da menjaju svet, ili napreduju koliko im to njihov talenat i interesi omogućavaju, ponekad moraju da se odupru tom glasiću u svojoj glavi koji im izaziva nesigurnost i sugerije kako treba i kako ne treba da se ponašaju.

mukama radeći za gazde koje koriste nestabilnost i nemoć siromašnih najamnih radnica.

U ovom pismu, objavljenom u časopisu Tajm, na jednom mestu piše: „Volele bismo da možemo da kažemo kako smo šokirane što tako dubok problem postoji u vašoj industriji. Ali nažalost, nismo iznenađene jer to je stvarnost za koju mi i te kako dobro znamo.”

Kad je glumica Amerika Ferera ovo pismo pročitala naglas na jednom skupu na Beverli Hillsu, izazvalo je pravi gejzir suza, priča Mišel Kid Li, jedna od prvih organizatorki pokreta „Vreme je” i glavni referent za inovacije u agenciji *Creative Artists*.

„Bila je to kristalizacija nečega što nam je omogućilo da se izdignemo iznad krize u našoj profesiji i pozabavimo sveopštim problemom. Možemo li da ustanemo kao sestre bez obzira na rasu i klase i zajedno stvorimo nov jezik koji nam omogućava da se ponosimo svojim razlikama i kao sestre slavimo svoje zajedništvo?”, objašnjava ona. „Bez obzira na to ko smo i šta smo, u ovom smo sve zajedno.”

Za godinu dana grupa je prikupila 22 miliona dolara u fond za legalnu zaštitu žena zaposlenih kao hotelske radnice, medicinske sestre, fabričke radnice, radnice obezbeđenja, pravnice, prosvetne radnice i umetnice, kako bi imale jednaku platu, bezbedne radne uslove i zaštitu od seksualnog uznemiravanja.

Rajmsova je uspeła da sebi stvori radno mesto kakvo je oduvek želela, ali ona je svesna da većina žena nema taj luksuz. Tokom onih meseci kada su se hollywoodske žene sastajale bar jednom dnevno, Rajmsova je bila ta koja ih je terala da razmišljaju smelo, ne samo da zamišljaju kako da poprave sistem već kako je sistem trebalo da funkcioniše od samog početka, bez dinamike moći koja je ženama instinktivno dodelila podređeni status.

Čak i onda kada su žene preuzele kontrolu i počele da stvaraju jedan zaista svetski pokret, čak i kada su kolektivno digle svoj glas, ustaljeni stereotipi o polovima još uvek su mogli da imaju poguban efekat, stvarajući jednu vrstu instinktivne bojažljivosti da se otvoreno govori.

„I dalje mislim da je veoma tužno što se ljudi plaše da traže ravnopravnost”, rekla mi je Rajmsova. A žene se „izgleda jako plaše da traže jednakost”, kaže, dodajući da se stalno sreće s tom pojavom, „od načina na koji se žene pravdaju i načina kako pregovaraju za svoj posao, do načina na koji se bore za sebe.”

Žene koje žele da menjaju svet, ili napreduju koliko im to njihov talenat i interesi omogućavaju, ponekad moraju da se odupru tom glasiću u svojoj glavi koji im izaziva nesigurnost i sugerije kako treba i kako ne treba da se ponašaju. To je kao svetleći znak upozorenja: ako ste odlučne i govorite glasno šta mislite, ili se navodno nedolično ponašate, budite spremne da vas gledaju kao gnevnu crnkinju, svadljivu Latinoamerikanku, oštrokonđu, lajavicu, agitorku, provokatorku ili rospiju.

Rajmsova kaže da se mnogo žena mučilo sa idejom da traže ravnopravnost. „Bilo je tu više stvari. Kako da postignemo da se muškarci ne ljute zbog mrvica koje tražimo?”, kaže. „Zaista je smešno tako gledati na stvari. To je kao da tražite od ljudi da vam daju delić nečega što bi već trebalo da je vaše.”

Pa kako onda promeniti sistem koji je koncipiran tako da ženama dodeljuje manje lične bezbednosti, poštovanja, zarade, ugleda i priznanja? Kako da ne pristanete na to kada vas sistem svrstava u nižu kategoriju „inferiornih”?

Sećate se one navodne izreke Elenor Ruzvelt? Izgleda da ona verovatno nikada nije rekla tako nešto. Ali na pitanje kako bi reagovala na neku ličnu uvredu, evo šta je rekla: „Uvreda je pokušaj osobe koja se oseća superiornom da kod nekog drugog stvori osećaj inferiornosti. Da bi to uspeła, mora da pronade nekoga kod koga može postići da se oseti inferiorno.”

Oni koji se zalažu za to da se ništa ne promeni uvek će tražiti ljude kod kojih mogu da stvore osećaj inferiornosti. Oni stoje na nesigurnom tlu. Ali u ovom trenutku, kad ima toliko mnogo obećanja i kad je ulog toliko veliki, pobrinimo se da više ne bude lako pronaći ženu i devojkicu koje je lako naterati da se oseti inferiornom. Pobrinimo se da budu svesne svoje moći i svog mesta – kao ravnopravne. □

Mišel Noris je provela deset godina kao jedna od voditeljki radio-emisije NPR-a „Kad se sve uzme u obzir”. Ona je osnivač i direktorka projekta *Race Card*, narativnog arhiva za istraživanje rase i kulturnog identiteta.

NOVEMBAR

**Važni istorijski
događaji koji
su obeležili mesec**

PRIREDILA: STAŠA CVETKOVIĆ

5.

**NOVEMBRA
1909. GODINE**

rođena je Milena Pavlović Barili, srpska slikarka i jedna od najinteresantnijih ličnosti umetničke Evrope između dva rata.

22. novembra 1868. godine
u Beogradu, u zgradi na Varoš-
-kapiji, održana je prva
pozorišna predstava „Đurađ
Branković“ Karla Obernjika.

**11. novembra
1945. godine**

na izborima za Ustavotvornu
skupštinu žene u bivšoj SFRJ prvi put
su iskorstile svoje biračko pravo.

4. novembra 1929. godine

u Erdeviku rođena je Mira Banjac, srpska
filmska, televizijska i pozorišna glumica.

**29. novembra
1943.
godine**

postavljeni su principi za
osnivanje federativne države
jugoslovenskih naroda, koja
je zvanično proglašena istog
datuma 1945. godine, što je
označilo kraj monarhističkog
uređenja u Jugoslaviji.

P:

Koja je najbitnija promena koja bi trebalo da se dogodi u sledećih deset godina a tiče se žena?

„NEĆE
BITI

ZDRAVIH

ŽENA
NA

MRTVOJ

PLANETI. „

Kris Tompkins

EKO-PILANTROP

Kris se penzionisala kao izvršna direktorka kompanije Patagonia 1993. godine; udala se za Daga Tompkinsa i počeli su da kupuju i štite parkovsko zemljište u Čileu i Argentini. Posle nesreće u kojoj je Dag smrtno stradao 2015. godine, Kris Tompkins nastavila je da radi. Do sada je zaštićeno 5,7 miliona hektara.

P:

Koja je najbitnija promena koja bi trebalo da se dogodi u sledećih deset godina a tiče se žena?

DONA STRIKLAND

U SVOJIM DVADESETIM GODINAMA POČELA JE DA RADI NA TEHNOLOGIJI KOJA JE IZMENILA UPOTREBU LASERA - I DONELA JOJ NOBELOVU NAGRADU IZ FIZIKE 2018. GODINE. DANAS JE PROFESORKA.

”

Ono što bih volela da vidim za deset godina jeste da, ukoliko zaista ostvarimo jednakost za žene, to čak ne moramo ni da pominjemo.

Mislim da je to zapravo ono što želimo da postignemo. Malo sam iznenađena ovim velikim postignućem da sam treća žena koja je dobila Nobelovu nagradu za fiziku. Ali ono što ne želim - a što primećujem - jeste taj ogromni zamah klatna: pokušavajući da isturimo žene, izostavljamo neke muškarce. Danas ima daleko više žena na univerzitetima nego ikad pre, a u mnogim disciplinama žene su sada brojčano nadmoćne u odnosu na muškarce. U nekom trenutku moramo da počnemo da se binerimo zašto se mladići ne upisuju na fakultet.

43%

žena - u odnosu na 23% muškaraca - u Sjedinjenim Državama uzima bar jednu godinu neplaćenog odsustva, obično da neguju dete ili pruže neku drugu vrstu nege, kaže Institut za istraživanje ženske politike. Podaci Popisnog biroa pokazuju da žene zarade 80 centi na svaki dolar koji zarade muškarci. Ali kada je ovaj institut utračeno odsustvovanja žena s posla s punim radnim vremenom tokom 15-godišnjeg perioda, ovaj jaz proširio se na 49 centi za svaki dolar.

„BITI CENJENA PREMA ZASLUZI”

Silvija Erl je okeanograf i stalni istraživač *National Geographic*. Njeni napori na planu očuvanja okeana doneli su joj titulu „Heroja planete” časopisa *Tajm*.

„Jednake mogućnosti. Biti cenjena prema zaslugi. Promena nije samo u tome kako muškarci uvažavaju žene već kako one uvažavaju sebe. Znaite, to počinje od vas.”

DŽONATA GIDENS

EKOLOG OKEANA, GIDENSOVA JE ISTRAŽIVAČ U ISTRAŽIVAČKOJ TEHNOLOŠKOJ LABORATORIJI DRUŠTVA *NATIONAL GEOGRAPHIC*, GDE RAZVIJA ISTRAŽIVAČKI PROGRAM ZA PROCENU BIOLOŠKE RAZNOVRNOSTI I ZDRAVLJA EKOSISTEMA U DUBOKOM MORU.

”

Mediji prikazuju žene kao objekte. Bilo bi mnogo lakše da krenemo tamo kuda treba da idemo kada bi uticajni mediji podržali uloge žena kao čuvara mudrosti i saradnje.

KRISTIN LAGARD

NA LISTI NAJUTICAJNIJIH ŽENA SVETA ČASOPISA FORBS ZA 2018. GODINU, LAGARDOVA JE KAO DIREKTORKA MMF-A RANGIRANA NA TREĆE MESTO IZA DVE ŠEFICE DRŽAVA: NEMICE ANGELE MERKEL I BRITANKE TEREZE MEJ.

”

Mislim da je najvažnije da bude mnogo više žena na pozicijama vlasti i moći. To bi bio provodnik mnogih drugih stvari koje su nam svima potrebne poput jednakih mogućnosti, jednakih plata, mogućnosti da se slobodno utvrde nečiji identitet ili potrebe, i uvažavanja. Stoga, mnogo više žena na pozicijama vlasti i moći u svim sektorima, kako javnim, tako i privatnim, u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju. Ako mi date drugi izbor, rekla bih: bar sedam godina, ako ne i više, kvalitetnog obrazovanja za sve devojčice, posebno u najmanje razvijenim zemljama, jer će mlade devojke sa obrazovanjem biti ravnopravnije s mladićima. Napominjemo, u ekonomskom istraživanju koje sprovodimo, da će se one kasnije udavati, obično imati manje dece i biti sposobne da uglavnom prave bolje izbore.

„ŽENE U ULOGAMA PRETPOSTAVLJENIH“

Dr Biljana Stojković je redovni profesor na Biološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, gde predaje na Katedri za genetiku i evoluciju. Autorka je knjige „Darvinijana: vodič kroz evolucionu biologiju“, kao i naučne monografije od izuzetnog nacionalnog značaja „Od molekula do organizma“. Svoje radove objavljuje u domaćim i međunarodnim naučnim časopisima. Javnosti je poznata kao borac za socijalnu pravdu i kao intelektualka koja se aktivno bori protiv pseudonaučnih pojava. Osnivačica je udruženja inicijativa žena Srbije koje se bavi problemima ravnopravnosti polova i osnaživanjem žena da učestvuju u javnom i političkom životu.

„Savremene civilizacije nastale su na postulatu da smo svi jednaki pred zakonom, a to podrazumeva poštovanje svakog ljudskog bića. Očuvanje etičkih normi zasiva se na solidarnosti među građanima i odbrani onih koji su socijalno i/ili politički ugroženi. Kada empatija i solidarnost nestanu, ljudsko društvo prestaje da postoji. Najvažniji zadatak svakog pojedinca jeste da bude aktivan u društvenom životu i podigne glas protiv progona, ugnjetavanja i narušavanja prava bilo koga među nama.“

**MILICA
MOMČILOVIĆ**
PREDSEDNICA SVETSKJE
FEDERACIJE NAUČNIH
NOVINARA, UREDNICA
U NAUČNOM PROGRAMU
RTS-A.

”

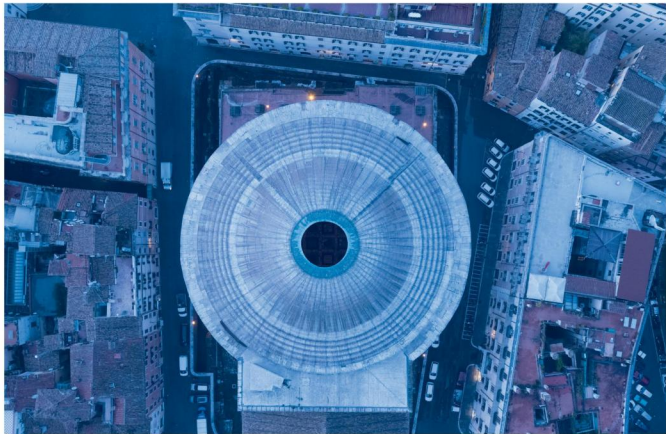
Ključne pozicije u vodećim svetskim organizacijama sve više osvajaju žene, to je jasan signal da smo se aktivno uključile u donošenje odluka. Mislim da jedino jasnim i snažnim glasom možemo da utičemo na budućnost. U narednih deset godina, kada govorimo o položaju žena, nadam se da će doći do suštinskih promena u razvoju civilnog društva i demokratije.

DŽEN GAJTON
GAJTONOVA SE KAO
ISTRAŽIVAČ NATIONAL
GEOGRAPHICA BAVI
PROUČAVANJEM
SISARA I ZAŠTITOM
U MOZAMBIČKOM
NACIONALNOM PARKU
GORONGOSA.

”

Moramo da uzdignemo ženske glasove i priče u novinarstvu, na filmu, fotografiji i drugde. Predugo gledamo svet prvenstveno kroz muške oči.

EVROPA ODOZGO

OD 10. NOVEMBRA, NEDELJOM U 22.00 H

„EVROPA ODOZGO“ istražuje iz vazduha Nemačku, Italiju, Holandiju, Poljsku, Španiju i Ujedinjeno Kraljevstvo kako bi se prikazale najveće kulturne i geografske znamenitosti Evrope iz novog ugla. Neverovatni ubrzani snimci iz vazduha omogućavaju nam

da prikazemo promene godišnjih doba u nekoliko sekundi. Polja lala u Holandiji cvetaju pred očima, dok se vodopadi na Dolomitima lede. Otkrićemo kako tradicija, inženjerski napredak i prirodna bogatstva oblikuju ovaj neverovatan kontinent.

ŽENE KOJE SU PROMENILE SVET
OD 16. NOVEMBRA, SUBOTOM U
U 20.55 H

Ova specijalna emisija, u trajanju od sat vremena, prikazuje skoro 40 novih i arhivskih intervjua sa ženama istraživačima, novinarkama, aktivistkinjama i kreatorima politike.

EKSPEDICIJA „AMELIJA“ (1 x 120)
OD 16. NOVEMBRA, SUBOTOM U
U 21.55 H

Džo pronalazi nove tragove o neverovatnom nestanku Amelije Erhart. Prvo odlazi do neistraženih domorodačkih dolina Papue Nove Gvineje, a zatim završava svoje putovanje na Fudžiju, u nadi da će otkriti Amelijine posmrtno ostatke.

POSETITE NAŠ NOVI REDIZAJNIRANI SAJT

 www.facebook.com/natgeosrbija

 [instagram @natgeomagazinesrbija](https://www.instagram.com/natgeomagazinesrbija)

**Naxi
Nacional**

MOJA RADIO STANICA

PRIZORI

GEZA FARKAŠ

FOTOGRAFIJE ČITALACA

KO

Geza Farkaš

GDESlano Kopovo, Vojvodina,
Srbija**ČIME**DJI Mavic Pro, f2.2,
1/4000

Tokom zime srne se skupljaju u velika krda, koja nekada broje i više od 50 jedinki. U okolini Novog Bečeja u Specijalnom rezervatu prirode Slano Kopovo ova krda su uobičajena pojava. Gusta trska u neposrednoj okolini rezervata pruža im neophodnu zaštitu, a na okolnim njivama se hrane. Uvek je izazov fotografisati ravnici i predstaviti njen beskraj. Njena suština je najizraženija zimi kada se nebo spoji sa zemljom, a boje nestanu.

Prikazana fotografija osvojila je prvo mesto na foto-konkursu „Priroda u pozitivu“, koji su organizovali Delegacija Evropske unije u Srbiji i časopis *National Geographic* na srpskom jeziku.

JOVANA ČIRIĆ Fotografija je nastala tokom najpoznatije autobuske turističke ture u Dublinu (Viking splash tour). Poznata je po tome što svi turisti dobijaju vikinške kape i često glasno viču na prolaznike. Snimljeno foto-aparatom Canon FTB QL i Kodak Portra 400.

**IZBORI SE SA
HEJTERIMA!
SRCE NA HEJT,
OSTANI FRESH!**

Pre nekog vremena Sprite je pokrenuo kampanju pod nazivom *Srce na hejt, ostani fresh!* Ideja je bila da pokrenemo priču o hejterima na društvenim mrežama i u realnom životu i da se pozabavimo time koliko puta smo bili njihova meta, a koliko puta smo baš mi, svesno ili nesvesno bili baš oni koji nekoga osuđuju, vredaju ili negativno komentarišu.

Cini se da zaboravljamo da konstantno hejtovanje na račun nečijeg izgleda, mišljenja ili ponašanja može da ostavi ozbiljne posledice na metu hejtera. Zamislite da svakodnevno slušate: *Opet si se ugojila, ružno ti je tako ili Brate, prestani da se praviš da si pametan, sa tim cvikerima ne ličiš na intelektualca već na ružnog, bubuljičavog čorikla...*

Masovna eksploatacija društvenih mreža ima i pozitivne i negativne strane. Da, razmena informacija je brza i efikasna, u sekundi možemo da se povežemo sa bilo kojom osobom na svetu. Ipak, iza društvenih mreža se kriju i razni hejteri, anonimni ili ne, koji iz dosade ili frustriranosti upućuju zlobne komentare ne birajući reči i time pokušavaju da kompenzuju sopstvenu tužnu priču. Jer uglavnom to pokušavaju da sakriju.

Jeste li počeli da koristite haštag #♥nahejt u virtualnom životu? Da li ste primetili da su Instagram, Facebook i Twitter preplavljeni ovim haštagom? Jer cilj kampanje koju je Sprite nedavno pokrenuo i jeste da im pošaljemo srce. Njihov uticaj nije zanemarljiv. Naprotiv, utiču na svaku sferu našeg života, bilo da nam upropaste dan ružnim i neprikladnim komentarom na našu redovnu fotografiju na Instagramu ili se to pretvori u nešto mnogo ozbiljnije. Zbog njih gubimo samopouzdanje, mislimo da nismo dovoljno dobri, pametni ili lepi, da nismo dovoljno uspešni ili da smo bezvredni.

JEDNOGODIŠNJA
PRETPLATA

**12
BROJEVA**

Držač za kartice

**ZA SAMO
3.290
dinara**

DVOGODIŠNJA
PRETPLATA

**24
BROJA**

NG USB punjač (2200 mAh)

**ZA SAMO
6.590
dinara**

Pretplatite se i postanite član Društva National Geographic:

Izabrani iznos uplatite na račun **265-1630310006386-66**. U polje poziv na broj upišite **NGM**. Svrha uplate: **Pretplata na časopis NGM**. Korisnik: **Adria Media Magazine d.o.o.** Kopiju uplatnice sa narudžbenicom pošaljite na adresu: **Vlajkovičeva 8, Beograd**. Podatke možete poslati i na imejl **pretplata@adriamedia.rs** ili popuniti obrazac za pretplatu na sajtu **www.adriamedia.rs**. Pretplata će krenuti od narednog broja zavisno od prijema vaših podataka, a naknadno poklon i sertifikat za članove.

Informacije o pretplati: ☎ **+381 11 6357 268**
nationalgeographic.rs

Pokloni se dostavljaju odvojeno.
NG zadržava pravo izmene poklona.

Članstvom u Društvu National Geographic pomažete nam u misiji da inspirišemo čovečanstvo da brine o planeti!

Podaci o uplatiocu

- Ovim neopozivo naručujem
- jednogodišnje članstvo
- dvogodišnje članstvo

Ime i prezime _____
Ulica i broj _____
Mesto i poštanski broj _____
Telefon _____ E-mail _____
Svojeručni potpis _____

**NATIONAL GEOGRAPHIC
SRBIJA**

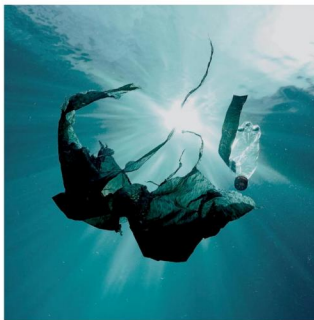
Podaci o korisniku
popunite samo ukoliko poklanjate članstvo

Ime i prezime _____
Ulica i broj _____
Mesto i poštanski broj _____
Telefon _____
E-mail _____

IRFAN LIČINA Fotografija je snimljena u Novom Pazaru. Na njoj se vidi stari deo grada sa svojim simbolom Kulom motrljiom i ogromnim jatom ptica. Ptice sve više ovih dana napuštaju grad jer zima dolazi malo ranije nego u ostale gradove u zemlji, s obzirom na to da je Novi Pazar smešten u kotlini koju okružuju planine Golija, Rogozna i Kopaonik, s jedne, i Pešterska visoravan, s druge strane. Snimljeno foto-aparatom Fujifilm x100 f objektiv 23 mm 2.8 f.

NATIONAL GEOGRAPHIC SRBIJA ZADRŽAVA PRAVO OBJAVLJIVANJA FOTOGRAFIJA BEZ NOVČANE NADOKNADE. UZ FOTOGRAFIJU NAM OBAVEZNO POŠALITE SVOJE PODATKE, KAO I KRATAK OPIS FOTOGRAFIJE I PRIČU O TOM KAKO JE NASTALA. FOTOGRAFIJE ŠALITE NA REDAKCIJAG@NATIONALGEOGRAPHIC.RS

Svet bez otpada
ambiciozan i
hrabar potez

Kao svetski lider u proizvodnji najpoznatijih svetskih napitaka, kompanija Coca-Cola je među prvima prepoznala značaj sakupljanja i recikliranja ambalažnog otpada.

Coca-Cola u svojoj paleti raspolaze proizvodima koji su 100% reciklabilni i kontinuirano radi na povećanju sadržaja recikliranog i obnovljivog materija u sastavu nove ambalaže. Ipak, kompanija se tu ne zaustavlja i nedavno je pokrenula globalnu inicijativu „Svet bez otpada“ koja podrazumeva da do 2030. uvede reciklažu limenki i boca u količinama u kojima prodaje svoje proizvode. Istovremeno, ovim planom se obavezala da će koristiti ambalažu koja sadrži najmanje 50 odsto recikliranih materijala. Ideja je da, bez obzira odakle dolazi, ambalaža ima više od jednog života.

Kako na globalnom, kompanija je pokrenula i brojne lokalne inicijative kako bi povećala stopu reciklaže. Coca-Cola sistem je na našem tržištu prvi primenio Plant bottle flašicu koja sadrži do 30 odsto biorazgradivog materijala. Takođe, kompanija aktivno radi na podizanju svesti potrošača o važnosti reciklaže i prednostima održive ambalaže. U Srbiji uskoro počinje i projekat podrške socijalnog preduzetništva u reciklaži, kako bi se promovisalo sakupljanje otpada i reciklaža. I u susednoj Crnoj Gori pokrenuti su projekti „Uhvati čist talas“ kao i Budva Zero Waste City kao nastavak inicijative, s ciljem edukacije građana i turista o čistijem okruženju kroz omogućavanje sistema za odlaganje i reciklažu na kupalištima. Dakle, ambiciozan cilj „Svet bez otpada“, uz iskren pristup, može postati ostvariva ideja.

TURISTIČKI POTENCIJALI rudničko-takovskog kraja

Opština Gornji Milanovac se nalazi na dotiru zapadne Srbije, Gruže i Pomoravlja u jugozapadnom delu Šumadije. Prostire se na površini od 836 km² i zahvata prostor podgorina planina Rudnika, Suvobora i Maljena. Pripada Moravičkom okrugu, zajedno sa opštinama Čačak, Lučani i Ivanjica i druga je po veličini opština na teritoriji okruga.

Očuvana priroda, bogato kulturno-istorijsko nasleđe i brojna spomen obeležja, stvorena infrastruktura, izgrađeni ugostiteljski kapaciteti i tradicionalno gostoprimstvo naroda ovog kraja, osnovna su pretpostavka daljeg razvoja turizma.

Otvaranje auto-puta „Miloš Veliki“ umnogome će doprineti razvoju turizma rudničko-takovskog kraja, pre svega seoskog turizma, koji će privući brojne posetioce.

Celokupna teritorija opštine Gornji Milanovac

prepoznatljiva kao rudničko-takovski kraj, imala je veoma značajnu ulogu u stvaranju moderne srpske države, tako da je predstavljamo kao «kraj gde je rođena moderna Srbija». Centar Gornjeg Milanovca je svojevrsni spomenički kompleks, zanimljiv arhitektonski i istorijski. Na Trgu kneza Mihaila u centru grada dominiraju zgrada bivšeg Okružnog načelstva, spomen-bista vojvode Živojina Mišića, bele mermerne statue kneza Aleksandra Karađorđevića (osnivača grada) i vojvode Milana Obrenovića (po kome grad nosi ime), crkva Svete Trojice, kao i spomenik pobeđe. Ono što je nezaobilazno kada se poseti Gornji Milanovac jeste i spomen-park Brdo Mira, spomenički kompleks i jedinstvena prostorna celina površine od 4,5 ha sa 3000 raznovrsnih stabala različitog drveća zasađenih u periodu od 1961. do 1966. godine. Na Brdu mira nalaze se spomenici iz najrazličitijih perioda: Kosturnica palih boraca takovskog kraja u Drugom svetskom ratu, Kosturnica palih crvenoarmejaca, Spomenik Takovcima stradalim u Norveškoj, Spomenik internicima stradalim u Norveškoj, Spomenik boricima stradalim u sukobima od 1991. do 1999. godine. Takođe, kao simbol srpsko-norveškog prijateljstva, u Gornjem Milanovcu se nalazi Kuća srpsko-norveškog prijateljstva, podignuta 1987. godine, u

znak prijateljstva srpskog i norveškog naroda, u neposrednoj blizini Ibarske magistrale. Sagrađena je od drveta u Norveškoj, a preneta je u elementima i montirana na mestu gde jeste. Svojim oblikom simboliše jedinstvo vikinškog broda i srpske tradicionalne kuće. Značajno turističko mesto koje pripada opštini Gornji Milanovac, svakako je i Takovo, čuveno kao mesto u kome je Miloš Obrenović podigao Drugi srpski ustanak, koje još više dobija na značaju za razvoj turizma, izgradnjom deonice Ljig-Preljina na Koridoru 11. Prostor od nekoliko hektara proglašen je za memorijalni kompleks i predstavlja nezaobilazno odredište za učenike osnovnih i srednjih škola, ali je od značaja i za ostale grupe turista i pojedince. Znamenito mesto «Takovski grm» je istorijski kompleks na prostoru od nekoliko hektara, koji obuhvata građevine i spomenike vezane za podizanje Drugog srpskog ustanka. Delovi starog Takovskog grma danas se nalaze u Muzeju Drugog srpskog ustanka u Takovu, crkvi u Gornjem Milanovcu i Miloševom konaku u Beogradu. Spomenik Drugom srpskom ustanku (Milošu Obrenoviću) podignut je 1887. godine, pored nekadašnjeg starog Takovskog grma, na mestu gde je knez Miloš Obrenović ustanicima dao zakletvu. Crkva brvnara u Takovu je jedna od najstarijih građevina ove vrste u Srbiji. Podignuta je 1795. godine, na mestu starije građevine iz 1724. godine. Jedna je od najstarijih građevina crkvene arhitekture ovog tipa u Srbiji. Gornji Milanovac ima veliki broj crkava, manastira i konaka, značajnih po svojoj kulturno-istorijskoj vrednosti. Tu spadaju između ostalih: Konak kneza Miloša u Gornjoj Crnući, Crkva brvnara u Ljutovnici, Crkva brvnara u Pranjanima, Crkva Svete Petke u Koštunićima, Manastir Vujan, Crkva Svetog Nikole u Šilopaju, Crkva Svetog Save na Savincu, Crkva Svetog Đorđa na Rudniku, Crkva Svetog Nikole u Brusnici i mnoge druge.

Razvoj seoskog turizma u rudničko-takovskom kraju započet je krajem prošlog veka. Zdrava sredina, ugodan ambijent, tradicionalna srpska kuhinja, ekološka hrana, aktivan odmor u prirodi, etnografske i druge kulturno-istorijske vrednosti, zajedno su doprinele da ovaj kraj oblikuje svoju jedinstvenu turističku ponudu.

Ove godine je u budžetu opštine izdvojeno 3.500.000,00 dinara za subvencionisanje razvoja seoskog turizma. Pored industrije i poljoprivrede, turizam dobija sve više na značaju kao privredna grana koja može da doprinese sveukupnom razvoju opštine, a poseban naglasak stavljen je na seoski turizam. Upravo iz tih razloga da bi se nastavilo u pravcu proširenja kapaciteta i podizanja kvaliteta usluge u seoskom turizmu, opredeljena su navedena sredstva.

Protetkih nekoliko meseci intenzivno se radilo na izradi Programa razvoja turizma opštine čiji rezultat će biti jedan novi, sveobuhvatni, planski dokument, koji bi trebalo da definiše prioritete i da da smernice daljem razvoju turizma opštine. Zajedno sa Strategijom razvoja opštine Gornji Milanovac, kao i Strategijom razvoja Republike Srbije, to će definisati okvire budućih aktivnosti.

Značajan podstrek razvoju turizma rudničko-takovskog kraja, svakako je i planirana izgradnja Vizitorskog centra na Rudniku. Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija opredelilo je sredstva u iznosu od 10 miliona dinara za planiranu izgradnju Vizitorskog centra. Ove godine, finansira se prva faza izgradnje Centra.

Vizitorski centar Rudnik zamišljen je kao višenamenski – informativni, ugostiteljski, trgovinsko-poslovni objekat. Bio bi središte okupljanja i povezivanja pojedinačnih inicijativa i organizacije i prodaje tura i paketa različitih aktivnosti (šetnje, planinarenje, biciklizam, najam ili kupovina opreme za aktivnosti). Vizitorski centar Rudnik na više načina doprineo bi razvoju ne samo turizma u rudničkom kraju, već celokupnom razvoju lokalnog područja, povezujući različite delatnosti i potencijale ovog kraja.

Tekst je objavljen u sklopu projekta koji je podržan od strane opštine Gornji Milanovac.

2014, MONTANA

2014, MEKSIKO

1919, MARKISKA OSTRVA

ZAMISLITE DA POSEDUJETE ARHIVU S DESETINAMA MILIONA

KAKVE BI PRICE ONE ISPRIČALE

2018, MIČIGEN

1994, SICILIJA

1968, AVGANISTAN

2016, KENIJA

2016, ALJASKA

2016, ENGLSKA

SLIKA SNIMLJENIH ŠIROM SVETA, JOŠ OD KASNIH 1800-IH,

O ŽIVOTIMA ŽENA?

NAPISALA: SARA LIN

1960, ENGLSKA

PRE 1910, EGIPAT

PRE 1942, KALIFORNIJA

SLIKE U ARHIVI

neprocenjiv su zapis o vremenu u kojem su nastale. Tražeći po starim datotekama fotografije za ove stranice – i za našu novu knjigu „Žene: Zbirka fotografija *National Geographica*” – zapanjili smo se kako su nekada žene bile usko definisane. Slike su često divne, ponekad komične ili tužne ili čak šokantne – ali su ipak odraz predrasuda i običaja određenog vremena.

Arhiva sadrži više od 60 miliona slika prikupljenih od osnivanja *National Geographica* 1888. godine: objavljene i neobjavljene fotografije, slajdove, negative, staklene ploče i još mnogo toga. To je gotovo sigurno jedan od najobimnijih na svetu vizuelnih zapisa o ženama u različitim društvima i kulturama.

Početak XX veka slike u našem časopisu – omeđene tehničkim ograničenjima tadašnje fotografije i vrlo zapadnjačkim kolonijalističkim gledištem – često su žene prikazivale kao egzotične lepoticke dok poziraju u svojim lokalnim nošnjama ili golih grudi. To pokazuje ko je tih dana bio iza objektiv: uglavnom beli muškarci. Kako se tehnologija kamere razvijala, naši prikazi žena postajali su realniji, ali još uvek usredsređeni na tradicionalne arhetipove: supruge, sestre, majke. Tek od Drugoga svetskog rata žene se pojavljuju u više uloga: jačaju ratne napore radeći u industriji, bolnicama, vojsci. Posle rata naš časopis više se okrenuo kućnim prizorima. Žene su se smeškale još nekoliko decenija do 1970-ih i do uspona fotografije koja je hvatala neulepšan pogled na život.

Arhiva takođe dokumentuje povest onih žena koje su stvarale te fotografije: fotografkinja i urednica fotografije, malog broja njih koje su bile prisutne u ranim danima časopisa. Spisateljica i fotografkinja Elajza Skidmor prvi put je potpisana kao fotografkinja u aprilu 1907. godine. Smatra se da je bila prva žena čije su fotografije u boji – ljupke i rukom bojene slike Japana – objavljene u časopisu 1914. godine. Prva fotografkinja član redakcije Ketlin Revis zaposlena je 1953. godine, a sledeće dve, Bjanka Lavis i Džodi Kob, tek 21 i 24 godine kasnije. Otada je časopis u potrazi za više fotografkinja kako bi ispričale naše priče.

Bila sam jedna od tih mladih fotografkinja. Počela sam 1988. godine kao spoljni saradnik *National Geographica*. Sećam se uzbuđenja 2000. godine kad smo objavili knjigu „Fotografkinje u *National Geographicu*”, sa slikama više od 400 saradnica. Četiri godine kasnije pridružila sam se redakciji kao viša urednica fotografije. Prvi ženski direktor fotografije u časopisu postala sam 2013. godine. Kao što kaže transparent na slici na susednoj stranici: Prešle smo dug put, dušo!

Danas, dok slavimo 100. rođendan ove zbirke, pričamo stvarne priče o stvarnim ženama uz pomoć slika koje je snimilo više žena nego ikada pre. Ohrabrujemo „ženski pogled”, ideju da fotografkinje mogu da vide svet različito od fotografa i biraju različite teme koje će naglasiti i istraživati. Zahvaljujući viđenju i slikama fotografkinja imamo priliku da vam donesemo čitav svet, a ne samo njegov deo. □

Sara Lin je direktorka fotografije u *National Geographicu*.

1971, MASSACHUSETTS

Učenice Koledža Smit generacije 1921 marširaju tokom maturske proslave, noseći transparent koji ističe napredak što su ga postigle žene u prethodnih pola veka.

DEVID ARNOLD

**WE'VE COME
A LONG WAY, BABY
FROM ADAM'S RIB
TO WOMEN'S LIB**

ČEŠTO SU NA RANIM FOTOGRAFIJAMA
ŽENE POZIRALE KAO MODELI
U UOBIČAJENIM PRIZORIMA.

GORE LEVO

Elajza Skidmor, za koju se smatra da je prva žena fotograf *National Geographica*, zagovarala je uvođenje fotografija u boji u časopis. Ovdje je njen snimak mladih Japanki s granama trešnje u cvatu.

ELAJZA SKIDMOR

PRE 1918, JAPAN

GORE DESNO

Dve mlade ljubiteljke ribolova pokazuju svoj ulov autohtonih jeloustounskih pastrmki u tom nacionalnom parku oko 1940. godine.

EDVIN VIŠERD

PRE 1944, FLORIDA

DOLE LEVO

Umetničke plivačice nanose ruž u kristalno čistoj vodi Vakala Springsa na Floridi, popularnog odredišta za podvodna snimanja.

DŽEJ BEJLOR ROBERTS

DOLE DESNO

Na godišnjem festivalu ruža u Tomasvilu u Džordžiji kraljica festivala i njene pratilje drže bukete lokalno uzgojenih crvenih ruža.

HAUEL VOKER

TREBALO JE DA PROBE MNOGO DECIENIJA DA ŽENE U ČASOPISU BUDU PRIKAZANE kako se obično prikazuju muškarci: kao naučnice, istraživačice, avanturistkinje i vođe. U prvim godinama žene su neretko portretisane kao egzotične lepotice golih grudi. Od 1970-ih do danas žene se u reportažama sve više prikazuju onoliko raznoliko koliko raznoliko žive.

PRE 1940, JELOUSTOUN

1953, DŽORDŽIJA

1905, ALŽIR

2017, DŽORDŽIJA

LEVO

Mlada devojka ukrašena dukatima pripadnica je plemena Uled Nejl u Alžiru. Prateći tekst uz sliku iz 1922. godine kaže kako devojke stižu zlatnike za miraz tako što plešu po mediteranskim lučkim gradovima.

RUDOLF LENERT I
ERNST LENDEK

DESNO

Kao kopredsednica Afreketea – grupe za podršku u kampusu – umetnica, aktivistkinja i studentkinja Dženej Samter nadahnula je Koledž Spelman u Atlanti da više podrži LGBTQ studente.

RADCLIF RUDI ROJ

U MNOGIM SLUČAJEVIMA MUŠKI I ŽENSKI FOTOGRAFI SVET VIDE RAZLIČITO.

GORE LEVO

Žene dele obrok od
lepinja, mesa i voća
u Ženskom vrtu, gde
mogu da se slobodno
druže, kod Bamijana u
Avganistanu.

LINDZI ADARIO

GORE DESNO

U Indiji jedna porodica
dužničkih radnika slaže
i tegli opeke kako bi
otplatila pozajmice.
Naduvani kamatama,
takvi dugovi mogu
da se protegnu kroz
generacije.

DŽODI KOB

DOLE LEVO

Ajrin Sonja pozira
ispred *milaye*, čaršava
– jedne od nekoliko
stvari koje je njena
majka uspela da
ponese kad su bežali
iz Južnog Sudana u
Ugandu.

HORA LOREK

DOLE DESNO

Fuatapu Halangahu
vežba borilačke veštine
s drugim pripadnicima
Odbrambenih snaga
Tonge. Ta polinezijska
ostrvska kraljevina
počela je 1979. godine
da prima žene u vojsku.

EIMI TENSING

2010, AVGANISTAN

2017, UGANDA

NATIONAL GEOGRAPHIC je 1907. godine objavio fotografiju koju je snimila Elajza Skidmor, za koju se smatra da je bila prva žena fotograf koja je saradivala sa našim časopisom. Potonje fotografije skoro uvek su snimali muškarci. Kako se to menjalo, naš pogled na svet se razvijao. U 2018. godini fotografkinje su objavile tri puta više reportaža u *National Geographicu* nego deceniju pre.

2002, INDIJA

2007, TONGA

2007, MONGOLIJA

Jedna farmaceutkinja (desno) oduševljena je susretom sa svojim idolom, omiljenom glumicom, na jednom gradskom trgu u Ulan Batoru.

LIN DŽONSON

IZRAZITI SE PREUZETI KONTROLU PROMENITI SUDBINE OBLIKOVATI BUDUĆNOST

Žene širom sveta trude se da njihove glasove čuju vlade i njihove zajednice i tako se sve više približavaju rodnoj ravnopravnosti.

NAPISALA: RANJA ABUZEID

SNIMILA: LIN DŽONSON

FRANCUSKA

ZAGOVORNICA MIRA

Kad je 2012. godine jedan radikalni musliman krenuo u ubilačko divljanje u rodnom gradu Tuluzu, prva žrtva bio je takode musliman, padobranac Imad Ibn Zijaten, izabran zbog služenja Francuskoj. U svom bolu njegova majka Latifa Ibn Zijaten započela je kampanju za *la jeunesse et la paix*, mladost i mir, i nazvala ju je po svom sinu. Marokanska imigrantkinja Ibn Zijaten – ovdje naglas čita knjigu u unukovoj sobi – posećuje škole i zatvore, pozivajući na uzajamno razumevanje. „Pogledaj ljudima u oči i nasmeši se”, kaže. „J oni će ti se otvoriti.”

KENIJA

ŽENA KOJA TRAGA ZA ŽIVOTINJAMA

Prethodna fotografija: Mpajan Lobjitonjo, 23-godišnja majka troje dece, sama čuva porodične koze. Nakon što je njen muž otišao da nade posao u Najrobiju, rekli su joj da je tamo ubijen. Njen drugi posao s punim radnim vremenom jeste mapiranje kretanja životinja za organizaciju „Spasimo slonove”. Za mesečnu platu ona i osam drugih žena krstare po savani, nenaoružane, među slonovima, lavovima i afričkim bivolima. „Radim ovaj posao da mi deca ne bi išla u krevet gladna”, kaže ona.

INDIJA

PRKOSNE SESTRE

Njihovi nadređeni stalno vrše pritisak na njih da čute i prestanu da izazivaju nevolje, ali one to odbijaju. Kad je jedna kaluderica u Kerali više puta rekla crkvenim poglavarima da ju je biskup više puta silovao, ništa se nije dogodilo pa se obratila policiji. Mjesecima kasnije, u septembru 2018. godine, ove su se kaluderice pridružile dvonedeljnom protestu ispred Vrhovnog suda u Kerali. Biskup, koji tvrdi da je nevin, naposljetku je uhapšen. Sleva: sestre Alfi, Nina Rouz, Ancita, Anupama i Džozefin. Umesto da ih podrži, crkva je kaludericama koje su protestovale ukinula mesečni džeparac.

T

TEREZA KAČINDAMOTO SEĆA SE prvog dečjeg braka koji je okončala, samo nekoliko dana pošto je postala prvi ženski vrhovni poglavica južnog naroda Ngoni u Malaviju. U okrugu Dedza, jugoistočno od glavnog grada Lilongvea, prolazila je pokraj grupe devojčica i dečaka koji su igrali fudbal, što je uobičajen prizor, ali onda je jedna djevojčica izašla iz igre da podoji bebu.

„Bila sam šokirana”, seća se Kačindamotova. „To me je zbolelo.” Ta majka je „imala 12 godina, ali me je slagala da ima 13.”

Kačindamotova je o mladoj majci, devojčici Sesiliji, obavestila starišine koje su je imenovala za poglavicu. „Rekli su: 'O, da, ovdje je to svuda uobičajeno, ali sad si ti glavna, možeš da radiš šta god želiš.'”

Pa je Kačindamotova to i učinila. Poništila je brak i poslala mladu majku nazad u školu. To je bilo 2003. godine. Sama je plaćala troškove devojčicinog školovanja dok nije završila srednju školu. Sesilija sada vodi jednu radnju s mešovitim robom. Svaki put kad je poseti, kaže Kačindamotova, „uvek dođe i kaže: 'Hvala, poglavice. Hvala.'”

Od poništenja Sesilijinog braka vrhovni poglavica Kačindamotova (60) okončala je ukupno 2.549 brakova i poslala devojčice natrag u školu.

Glas Kačindamotove jedan je od mnogih koji se zalažu za ženska prava širom sveta. Kao što su učesnice protesta jednom izvikivale na Trgu Tahrir u Kairu, ženski glas je revolucija. Taj slogan je 2013. godine bio deo kampanje protiv silovanja i seksualnih napada, udar na ćutanje koje često predstavlja status quo – u Egiptu i, kao što je pokazao pokret #MeToo, širom sveta.

Poslednjih godina žene su se, od Francuske do Indije i od Namibije do Japana, osatile dovoljno osnažene da kritikuju muška zlodela, što je dovelo do globalnog razmatranja seksizma, mizoginije i dinamike moći kojoj su žene podvrgnute u kući i van nje.

Pokrovitelj fotografija za ovu reportažu jeste Pulicerov centar za izveštavanje o krizama.

INDIJA

NEUSTRASIŠVI GLASAČI

Indijski ustav iz 1950. godine, temeljni državni dokument ove bivše britanske kolonije, jamči pravo glasa svakom indijskom građaninu bez obzira na „veru, rasu, kastu, pol ili mesto rođenja“. Drugim rečima, od osnivanja moderne republike indijske žene imaju pravo glasa – i koriste ga. Ove žene u Bangaloru upravo su ubacile svoje glasačke listiće na parlamentarnim izborima 2019. godine. Neizbrisivi lak koji pokazuju stavili su im na nokte službenici na glasanju, što je državna praksa koja bi trebalo da onemogući višestruka glasanja. Žene još uvek čine samo 14 odsto indijskog parlamenta. Ali sa izbornom komisijom koja nudi biračka mesta sa isključivo ženskim osobljem u svakom parlamentarnom okrugu, neke savezne države izveštavaju da u izbornim danima glasa više žena nego muškaraca.

Po mnogo čemu ovo je još muški svet ali, od politike do umetnosti, žene rade na tome da se u njihovim zajednicama to promeni. To je misija koja se odvija u nekoliko arena: u vladinim institucijama, na radnim mestima i u kući, kroz aktivizam na ulicama i u spremnosti da ispričaju sopstvene priče i oblikuju svoja društva. U zemljama poput Ruande i Iraka zakonske kvote garantuju znatnu žensku prisutnost u parlamentu. Od 2003. godine Ruanda dosledno ima proporcionalno najviše ženskih predstavnika od svih parlamenata bilo gde na svetu (vidi „Brojčana nadmoć“, str. 81). U Malaviju i drugim afričkim zemljama koje nemaju zakonom određen broj mandata koji pomaže ženama da se izdignu, promene se podstiču na terenu, preko žena poglavica koje osnažuju žene i devojčice.

Ali promena je retko kad laka. Patrijarhalni status kvo duboko je ukorenjen, posebno u autoritarnim državama gde prkošenje siste-

FRANCUSKA

GOSPOĐA GRADONAČELNICA

Kad su Marijem Tamata-Varen podstakli da se kandiduje za gradonačelnicu mesta Jebli, njeno dvoje dece trpelo je nasilje, a ona rasističke i antimuslimanske uvrede – prvi put u životu, priča ova mauritanska imigrantkinja koja se osetila etiketiranom kao „drugačija“. Ali pobedila je i postala prva francuska crna muslimanska gradonačelnica. Iz odaja gradske većnice koju krase bista Marijane, alegorijske figure koja predstavlja republikansku Francusku, Tamata-Varenova kreativno je prikupila novac, uključujući i kampanju, za novu zgradu škole i drugu poboljšanja za građane.

Zapadnjački feminizam ovdje ne može da funkcioniše... U Africi su žene i pre bile vode, i nisu bile vode tako što su zastrašivale muškarce, nego uključivale i navodile [...] Moramo da gledamo sopstvenu tradiciju i radimo stvari na svoj način.

DŽOJS
BANDA
BIVŠA
PREDSEDNICA
MALAVIJA

mu, bilo da ste muškarac ili žena, ima visoku cenu. Do danas nijedna zemlja na svetu nije postigla rodnu ravnopravnost. Nordijske zemlje poput Islanda i Norveške predvodnice su na tom putu, svrstavaju se među najviše rangirane na godišnjem globalnom indeksu rodne ravnopravnosti Svetskog ekonomskog foruma. Ovaj indeks, koji uzima u obzir veličinu populacije, meri rodnu nejednakost u četiri ključna područja: zdravlju, obrazovanju, ekonomiji i politici. Slabija polovina rangiranih uključuje Malavi i veći deo ostatka Podсахarske Afrike. Ali unutar ovog regiona postoje znatne varijacije pa su dve podсахarske države takođe među prvih deset na listi: Ruanda (šesta) i Namibija (deseta). Ruanda zauzima visoko mesto u velikoj meri zahvaljujući nizu zakona u korist žena koji su doneti posle razornog genocida 1994. godine (vidi reportažu, str. 74).

Rodnu neravnopravnost ne određuje mesto, rasa ili religija, niti je ograničena njima. Na primer, Kanada je na 16. mestu globalnog indeksa, dok Sjedinjene Države zauzimaju 51. mesto, smanjujući sveukupno rangiranje za Severnu Ameriku zbog stagnacije u podindeksu „političkog osnaživanja“ i opadanja rodne ravnopravnosti na ministarskim pozicijama, kao i opadanja u obrazovanju.

Rangiranje nam pomaže u razumevanju ženskog uticaja i izazova širom sveta – posebno na Bliskom istoku i u Africi, dva ogromna geografska područja koja se često izjednačavaju, stavlja ju u isti koš i lišavaju razlika u nijansama koje svaku zemlju čine jedinstvenom.

„Ne postoji jedan tip žena na Bliskom istoku“, kaže libanska glumica i rediteljka Nadin Labaki, koja je prošle godine ušla u istoriju dodele nagrada Filmske akademije postavši prva arapska žena filmski reditelj nominovana za Oskara, za „Kapernaum“, bolnu dramu na arapskom jeziku o deci sa ulice.

„Mnogo je različitih žena, ali većina je jaka, čak i u najtežim okolnostima“, kaže. „Žene pronalaze snagu da se bore na svoj način, bilo u okviru svojih porodica ili u širem okruženju na svom poslu. Vrlo su jake. Kad zamišljam bilo koju ženu iz ovog regiona, ne zamišljam je pokornu i slabu. Nikada.“

Bohra Belaž Hamida, tuniska parlamentarka, advokat za ljudska prava i jedan od osnivača i bivših vođa Tuniske asocijacije demokraskih žena, kaže da je „kolonijalistički“ misliti da će, na primer, arapska žena prihvatiti manje prava od zapadnjačke žene. Ali se njen pristup u ostvarivanju tih prava može razlikovati.

U Iranu aktivistkinje i dalje hrabro traže promene kroz lične protestne postupke, na društvenim medijima i u svojim domovima, kao što je prokešanje zahtevu vodstva Islamske Republike da žene nose hidžab. Tokom proteklih nekoliko godina desetina žena – često u beloј odeći – javno su skidale marame s glave na video-snimcima koji su postali viralni na heštegu #*whitewednesdays*. Nasrin Sotoudeh, advokat za ljudska prava koja je zastupala mnoge od uhapšenih žena, osuđena je u martu 2019. godine na 38 i po godina zatvora i 148 udaraca bičem.

Ipak, u oktobru 2019. godine, nakon dugogodišnje kampanje koju su vodili aktivisti, isto versko vodstvo koje je kažnjavalo žene zbog skidanja marama, odlučilo je da dozvoli iranskim ženama da svoje državljanstvo mogu da prenesu na decu koju su rodile sa stranim očevima. To je pravo koje naprednije države na Bliskom istoku – poput Libana Nadin Labaki, gde žene mogu da nose onoliko mnogo ili malo odeće koliko žele – nisu ni blizu da prihvate uprkos kontinuiranom pritisku.

U ideji o napredovanju ljudskih prava obično je manje reč o povr-
šnim obeležjima kao što je to šta žena nosi, nego o njenoj mogućnosti
da izabere šta će nositi, te da kontroliše druge aspekte svog života i
odlučuje o njima.

U Saudijskoj Arabiji donedavno su žene i devojke morale da imaju
dozvolu muškog staratelja da putuju, udaju se ili nastave više obrazo-
vanje. Novi zakoni uvedeni su u avgustu da ublaže sistem starateljstva
koji je žene tretirao kao maloletnice. Isto saudijsko rukovodstvo, koje
je 2018. godine ukinulo zabranu da žene voze, zatvorilo je neke od naj-
istaknutijih aktivistkinja koje su prve tražile to pravo. Mnoge su žene
i dalje u zatvorima, a njihove porodice kažu da su podvrgnute batina-
nju, mučenju, seksualnom napastvovanju i zatočeništvu u samicama.
Među njihovim navodnim zločinima jeste kontaktiranje s međuna-
rodnim organizacijama tokom aktivizma. Poruka njihovog zatvaranja
je jasna: u Saudijskoj Arabiji ženska prava deliče se po nalogu vodstva,
a ne osvojiti ili zadobiti zahtevima koji potiču iz naroda. Žene nemaju
kontrolu niti izbor u toj stvari. Ne pitaj i ne zahtevaj i budi zahvalna za
svako dodatno pravo koje je dozvoljeno.

Pa kako žene najefikasnije traže rodnu ravnopravnost? Iskustva ne-
koliko afričkih i arapskih država pokazuju načine na koje žene radikal-
no menjaju svoja društva.

Džois Banda 2012. godine postala je prva

predsednica Malavija, premda ne potiče iz političke porodice, a Malavi,
jedna od najsiromašnijih afričkih država, nema žensku parlamentarnu
kvotu. Uglavljen između Zambije, Tanzanije i Mozambika, Malavi je dom
za gotovo 18 miliona ljudi. Ponavljani pokušaji da se uvede kvota za žene
u parlamentu, poslednji u decembru 2017. godine, propali su. Pa ipak je
Džois Banda uspeła uprkos nedostatku institucionalne infrastrukture koja
bi je pogurala ka vrhu ili porodičnih veza i novca da joj popločaju put.

Njen otac bio je član limenog orkestra malavijske policije. Ona se seća
kako je, kad joj je bilo osam godina, porodični prijatelj kojeg je zvala čika
Džon rekao njenom ocu da vidi veliki potencijal u maloj Džois. „To se
useklo. Posadio je seme“, kaže ona, „i imala sam sreće jer me je otac stal-
no podsećao na to što je čika Džon rekao, tako da sam oduvek znala da
ću nešto postići.“

Pre nego što je 2009. godine izabrana za potpredsednicu, Džois Banda bila
je malavijska ministarka za rodnu, socijalnu i dečju zaštitu, te ministarka
spoljnih poslova. Postala je predsednica nakon iznenadne smrti svog mu-
škog prethodnika i tu funkciju je obavljala od 2012. do 2014. godine.

Afrika je imala nekoliko predsednica, „a eto, Amerika još pokušava“,
kaže Džois Banda. „Sigurno nešto radimo kako treba.“ Ona napredak Afri-
ke pripisuje sećanju na pretkolonijalnu povest ženskih vođa, na matrijar-
halni sistem koji su potisnuli patrijarhalni zapadnjački kolonizatori, te po-
mirljivom pristupu feminizmu.

„Takozvani zapadnjački feminizam ovde ne može da funkcioniše“,
kaže, opisujući ga kao konfrontacijski. „Nećemo ostvariti rodnu ravno-
pravnost koristeći modele koje preuzimamo od drugih. Ovde u Africi
žene su i pre bile vođe i nisu bile vođe tako što su zastrašivale muškar-
ce, nego tako što su ih uključivale i navodile da dobrovoljno saraduju.“

FRANCUSKA

MODNI PIONIR

Marija Gracija Kjuri, umetnička direktorka kod Kristijana Diora, prasnula je u smeh dok su ona i šefica krojačkog studija nameštale jedan komplikovani ogrtač. Postavljen je Kjurijeve 2016. godine na najprestižnije mesto u Dioru bilo je glavna vest u svetu mode. Za svoje 72 godine kao vodeća modna kuća, Dior nikada nije postavio ženu na čelo. Kjurijeva koristi modu da promoviše ženska prava i probleme. Odenula je modele na pisti u košulje govoreći: „Sestrinstvo je snažno“ i „Svi treba da budemo feministi“.

FRANCUSKA

ISCELITELJKA

Sen Pol de Mazol, samostan iz XI veka u Provansi, takođe udomljuje jednu istorijsku psihijatrijsku instituciju. Vincent van Gog slikao je dok je tu bio zatvoren. Pri Sen Polu terapeutkinja Anik Botičio vodi umetnički studio za uznemirene i traumatizovane žene – „da bi im pomogla da postanu vidljive“, kaže, „najpre samima sebi, a onda i spoljnom svetu“.

„Važan je pristup“, nastavlja. „Moramo da gledamo sopstvenu tradiciju i radimo stvari na svoj način.“

Njen život oblikovala je borba za ženska prava, najpre u okruženju lokalne zajednice, a posle u politici. To što je njena najbolja prijateljica Krisi Zamari morala da napusti školovanje posle osnovne škole jer roditelji nisu mogli da joj plaćaju školarinu od šest dolara, podstaklo ju je da osnuje Fond Džojs Banda, koji je, između ostalog, obrazovao 6.500 devojčica u školama bez plaćanja školarine. To što je deset godina živela u nasilnom braku nadahnulo je Džojs Bandu da osnuje Nacionalno udruženje za poslovne žene, grupu koja pozajmljuje novac za pokretanje malih poslova jer, objašnjava, finansijska nezavisnost daje ženama mogućnost izbora.

Kao ministarka za rodnu ravnopravnost, Džojs Banda se 2006. godine zalagala za uvođenje zakona protiv porodičnog nasilja i, u vreme dok je bila predsednica, u Malaviju je 2013. godine donet zakon o rodnoj ravnopravnosti. Tokom dve godine njenog mandata smanjen je mortalitet

porodilja, što je problem na koji je Džois Banda odavno ukazivala pošto je patila od postporodajnog krvarenja nakon rođenja svog četvrtog deteta. Obezbedila je pomoć muških poglavica tako što ih je ubedila da podstiču da se porođaji vrše pod medicinskim nadzorom, u klinikama, umesto tradicionalnih porođanja kod kuće. To je, rekla je, primer feminizma koji deluje unutar kulture i uz podršku muškaraca kako bi se promenila društvena pravila.

Uglavnom ruralna populacija Malavija duboko je konzervativna, objašnjava Džois Banda, i dok neke zajednice praktikuju nasleđivanje po ženskoj liniji ili žene učestvuju u izboru muškog poglavice, „tri četvrtine poglavica u ovoj zemlji su muškarci i oni su šovinisti”, kaže, ispljunuvši tu reč. „Toliko su tradicionalno patrijarhalni da to nikada niste videli! Osamdeset pet odsto naših ljudi živi u ruralnom području pa tako potpada pod te poglavice. Njih morate da uključite i pretvorite u saradnike, i to je ono što sam radila.”

SAD

ASTROFIZIČARKA

Iako je njeno telo izgledalo kao muško, autoportreti iz detinjstva prikazuju devojčicu Rebeku. Rebeka Openhajmer, koja je razvila alat za traženje planeta izvan Sunčevog sistema za teleskop Hejl u Opservatoriji Palomar, izbegava reč „tranzicija” kao etiketu za svoje istupanje u javnosti 2014. godine: „Volim da kažem da sam prestala da se pretvaram.”

Mi, aktivistkinje, bojale smo se da će revolucija vratiti žene unazad, ali dogodilo se upravo suprotno.

**BUŠRA BELAŽ
HAMIDA
ADVOKAT I
PARLAMENTARNA
POSLANICA, TUNIS**

„Naivno je”, kaže, od međunarodnih grupa da „dodu u Afriku i nadaju se da mogu da reše naše probleme. Shvate da ovdje mogu da provedu 20 godina, i onda se vrate”, malo toga postižući jer „neki od problema koje su došli da reše toliko su ukorenjeni u tradiciju da ne mogu do njih da dopru”. Delotvornije je menjati kulturu iznutra, kaže Džojis Banda, i uključivati uticajne ljude kao što su poglavice. A kad su poglavice žene, učinak može da bude ogroman.

Neke žene su došle na vlast nasleđivanjem ili zaveštanjem. U slučaju poglavice Kačindamotove, ona je išla stopama pokojnoga oca.

Kačindamotova je nadležna za 551 selo i 1,1 milion ljudi. Kao svoju prvu dužnost navodi da je „čuvarka kulture”, a otkad je 2003. godine postala poglavica, radi na tome da promeni neke od plemenskih kulturnih običaja, među kojima i inicijaciju u kojoj devojke u pubertetu gube nevinost sa strancima.

Suočava se sa otporom, čak i pretnjama smrću, od potpoglavica i seoskih starešina koji su joj podređeni i od drugih poglavica koji su njoj jednaki po starešinstvu. Porodica je upozorava u strahu za njenu bezbednost. Druge starije poglavice, priča ona, rekle su joj da „nam je ova kultura ostavljena da nastavimo da tako radimo. Ko si ti da to menjaš?” Kako navodi: „Rekla sam: ‘Ako ne želite da to promenite u svom području, to je vaša odluka, ali u mom području ne želim da se to nastavi, sviđalo se to vama ili ne.’”

Dok je bio poglavica, njen otac je pokušao da zabrani praksu inicijacije i nije uspeo, ali strah od HIV-a i side u zemlji u kojoj je zaražen jedan od 11 odraslih, starosti od 15 do 49 godina, sada pomaže njenim naporima.

Kačindamotova je takođe zabranila dečje brakove i vratila devojčice u škole, mnogo pre nego što je Malavi 2015. godine doneo zakon kojim je zakonska granica za venčanje podignuta sa 15 na 18 godina. Amandman iz 2017. godine uskladio je Ustav s novim zakonom. U početku ljudi nisu hteli da je slušaju, kaže Kačindamotova, pa je osnovala putujuću muzičku grupu da bi okupila ljude, a onda ih zaskočila svojom porukom protiv dečjih brakova i rituala inicijacije. Od tada donosi propise protiv takvih praksi unutar svoje jurisdikcije i, za primer zajednici, otpustila je muške poglavice koji su nastavili te rituale. Istovremeno je postavila dvestotinak žena na rukovođenje položaje. Kad je ona postala poglavica, kaže, „nije bilo (seoskih) žena poglavica, samo su bili muškarc, tako da sam promenila kulturu”.

Rani brak je povezan sa siromaštvom, a Kačindamotova pokušava da se bori i protiv jednog i protiv drugog. Kaže da je u njenom poljoprivrednom regionu školarina velika prepreka da devojčice ostanu u školi. „Razgovarala sam s direktorima [i rekla im] da ne šalju devojčice kući ako im ne plate jer ako to učine, roditelji će ih odvesti pravo muževima”, kaže.

Njen glas nije jedini koji menja kulturni krajolik Malavija. Širom područja tradicionalnog ovlašćenja Mvanze u okrugu Salima, Čalendo Mekdonald (67), poznatija kao poglavica Mvanza, takođe je zabranila rituale seksualne inicijacije i dečje brakove. Poglavica Mvanza vodi 780 sela i oko 900.000 ljudi etničke grupe Čeva. I ona je sebi postavila zadatak da promeni Malavi tako da se u njenoj oblasti broj žena postavljenih na položaje poglavica podigne na 320 jer, kako kaže, „žene poglavice zastupaju probleme žena”.

Za 15 godina otkako je postala poglavica, poništila je 2.060 dečjih brakova, ali kaže da se, uprkos državnim zakonima i propisima njenog

naroda koji je zabranjuju, ta praksa ipak nastavlja. „Juče“, odgovara kad je pitamo kad je poslednji put spasla devojčicu od ranog braka. „A prekućje je bio još jedan problem s dečjim brakom, tako da se to još događa.“

U Tunisu, državi severne Afrike koja

takođe pripada arapskom svetu i domovina je oko 11,5 miliona ljudi, žene odavno igraju važnu ulogu u politici i civilnom društvu, još od 1950-ih u vreme predsednika Habiba Burgibe – ali ne sve tuniske žene. Burgiba je 1981. godine, kao čvrsti pristalica sekularizma, zabranio ženama i devojčkama nošenje hidžaba u javnim institucijama, efikasno proterujući pokrivene žene iz državnih škola, s državnih poslova i drugih javnih prostora.

Tuniska revolucija 2011. godine, prva od pobuna Arapskog proleća, zbacila je diktatora Zina el Abidina Ben Alija i otvorila političku arenu za nova lica, uključujući pokrivene žene. Ulice glavnoga grada Tunisa vidljivo su se promenile nakon njegovog odlaska, s više žena koje su nosile marama za glavu, možda iz prkosa koliko i iz verskih ubeđenja. Izveštavala sam o tuniskoj revoluciji i zapanjila me ova nagla promena. Podsetila me je na staru arapsku poslovicu koja kaže: „Ono što je zabranjeno, želi se.“

Tuniski Zakon o položaju pojedinca, donesen 1956. godine, bio je među najprogresivnijim u regionu, zabranio je poligamiju, jemčio ravnopravnost pri razvodu i odredio minimalnu donju starosnu granicu za brak uz obostrani pristanak. Pobačaj je legalizovan 1965. godine za žene s petoro ili više dece uz muževljev pristanak, a za sve žene 1973. godine. U decenijama koje su usledile tuniske žene su zadržale osvojeno, uglavnom zato što je zemlja bila pošteđena razornih ratova, sankcija i nasilja milicije, koji su poharali Irak i druge države.

Bušra Belaž Hamida, parlamentarka i advokat za ljudska prava, u početku je bila zabrinuta zbog toga šta bi moglo da se dogodi. „Mi, aktivistkinje, bojale smo se da će revolucija vratiti žene unazad, ali dogodilo se baš suprotno.“ Njene brige su delimično bile izazvane time što je prvu tunisku postrevolucionarnu vladu vodila Islamiistička stranka Enahda. „Do reformi je moglo da dođe i bez revolucije, ali mnogo sporije“, objašnjava. „Ubrzala ih je revolucija i strah žena da će izgubiti položaj i prava.“

Promene su bile brze i radikalne. Novi ustav iz 2014. godine sačuvao je prava navedena u Zakonu o položaju pojedinca i odredio da su muškarci i žene ravnopravni. Tuniske žene su 2017. godine, uprkos snažnom protivljenju, dobile pravo na udaju izvan muslimanske vere, koje je razbilo tabu raširen po celom regionu. Prethodno je donesen novi zakon o porodičnom nasilju, a drugi je obezbedio da majkama više ne treba očevo dozvola da putuju same s decom u inostranstvo. Zakon o „horizontalnoj i vertikalnoj rodnoj ravnopravnosti“ nametnuo je obavezu svim političkim strankama da imaju jednak broj muških i ženskih kandidata na lokalnim izborima. Cilj mu je bio da poveća žensko zastupanje, a njegova posledica bila je da su žene na izborima 2018. godine osvojile 48 odsto mesta u opštinskim većima. Žene zauzimaju 79 od tuniskih 217 mesta u Parlamentu, što je najviši procenat (36,4) u arapskom svetu.

KENIJA

ISTAKNUTA NAUČNICA

Direktorka i borac za očuvanje prirode, Pola Kahumbu vodi kenijski grupu za očuvanje prirode *WildlifeDirect*. Tinejdžerima iz grada koji su došli u posetu N. p. Najrobi opisuje povezanost među vrstama: kako mravi pomažu domaćem stablu bagrema da se brani od biljojeda kao što su žirafe i nilski konji.

Položaji u upravi koji su se tradicionalno popunjavali političkim imenovanjem, poput moćnog predsednika Gradskog veća Tunisa, postali su otvoreni za izbore. U prvom glasanju prošle godine Suada Abderahim izabrana je za predsednicu veća, ili gradonačelnicu, kao prva žena koje je ikada vršila tu funkciju otkad je ustanovljena pre 160 godina. „Onog dana kad je narod dobio moć i izbor“, kaže Abderahimova, „izabrali su ženu.“

Njen pristup upravljanju takođe je predstavljao promenu u odnosu na prošlost. Umesto unilateralnog odlučivanja, Abderahimova je uvela save-todavni sistem koji uključuje svih 60 članova lokalnog veća. U Tunisu su gradska veća odgovorna za poslove grada i, kako Abderahimova kaže, tunisko veće glavnog grada je „poput majke svim ostalim većima“ i nadzire 350 veća rasutih širom zemlje. „Imam ovlašćenje da potpisujem određene ugovore, ali ne potpisujem nijedan a da ga ne pretresem s članovima veća“, kaže ona. „Demokratija predstavlja apsolutnu uključenost.“

Hamidina i druge aktivistkinje u borbi za prava sada podstiču promene dugotrajnih kulturnih tradicija ukorenjenih u veri, koje se odnose na probleme nasleđivanja. Tuniski zakon o nasleđivanju nalaže da žena nasleđuje polovinu od onoga što nasleđuje muškarac, običaj koji se široko poštuje u arapskom svetu. Dovoditi ga u pitanje znači raditi protiv verskog establišmenta koji ovaj zakon zasniva na tumačenju islamskih tekstova.

„Srž problema u sporu među nama odnosi se na porodicu”, kaže Hamidina. „Njihova predstava o porodici je patrijarhalna, što je sasvim suprotno od naše.”

Ona misli na ljude poput Halime Malež, konzervativne vernice i aktivistkinje koja, iako podržava većinu reformi u korist žena, povlači crtu kod ravnopravnosti u nasleđivanju: „Zašto žele da promene temelje našeg društva i njegovih tradicija?”, pita ona.

Kao pristalica stranke Enahda seća se da je bila učutkana tokom sekularnih diktatura Burgibe i Ben Alija. Mučila se da nađe školu koja će je prihva-

KENIJA

AKTIVISTKINJA U ZAJEDNICI

Pošto je porodica prihvatila njenu želju za učenjem, Elizabet Pantoren je doktorirala i postala predsednica jedne grupe za očuvanje prirode i pobornica nezavisnosti devojaka. U jednom razredu u Harareu pokazuje višekratni držač za uloške: devojke ne bi smele da izostanu iz škole zbog menstruacije.

SAD

KULINARSKA RATNICA

Lučonoša u visokotestosteronskom svetu restorana (jedina žena u Sjedinjenim Državama ikada nagrađena s tri Mišelinove zvezdice), šefica kuhinje u San Francisku, Dominik Kren napravila je ono što joj je, kako kaže, izgledalo kao očigledna odluka nakon dijagnoze invazivnog raka dojke ovoga proleća: izašla je s time u javnost. „Za sve žene koje su prošle ovo isto pre mene i prolaze sada sa mnom: moje srce je s vama“, napisala je Krenova za svojih 270.000 sledbenika na Instagramu. Grmljavina ljubavi i pohvala koja je stigla kao odgovor još uvek joj pomaže da se nosi s teškoćama. „Znate šta? Jaka sam“, kaže. „Nije sve uvek srećno, znate? Ali vrlo sam zahvalna. Biti u centru pažnje javnosti nikada nije bio moj glavni cilj. Moj cilj je uvek da izborim bitku.“

JORDAN

ZAGOVORNICA DOSTUPNOSTI

Sa 28 godina, nakon što je čitavu deceniju bila naj snažniji glas za dostupnost u Jordanu, Aja Agabi preminula je u avgustu 2019. godine. Vezana za kolica posle automobilske nesreće u kojoj joj je oštećena kičmena moždina, Labidijeva je diplomirala na Berkliju, u Kaliforniji, u jednom od prvih centara za prava invalida – otkrila da je nezavisnost moguća za ljude u kolicima. U zemlji u kojoj je invalidima na toliko mesta teško da se kreću – kao što je Herkulov hram u Amanu, ovdje prikazan u maju – postala je konsultant za mobilnost s punim radnim vremenom i pokrenula je veb-sajt *Accessible Jordan*. Jordancima i turistima sa invaliditetom njen rad nastavlja da pruža onlajn smernice za istraživanje ulica i vrednih kulturnih odredišta.

Foto-reporterka **Lin Džonson** dobitnica je nagrade Elajza Skidmor za 2019. godinu. **Ranja Abuzeid** trenutno je stipendistkinja na Harvardu i autorka knjige „Nema osvrtnja: Život, gubitak i nada u ratom zahvaćenoj Siriji“.

titi jer je nosila maramu, dok konačno nije našla mesto u hrišćanskoj školi. „Naši su glasovi bili slabi, skoro zamukli.“

Sada ona i njene pokrivenne prijateljice žele da ih čuju. Veruje da je ravnopravnost u nasleđivanju u suprotnosti sa šerijatom, ili islamskim zakonom, i to je „sporedno pitanje“ koje nameću „buržoaski“ žene koje nju ne predstavljaju. Islamizam, kao ni bilo koja druga politička ideologija, nije monolitan, pa čak i među pristalicama stranke poput Enahde postoji čitav spektar gledišta. Meherzija Labidi je parlamentarna poslanica Enahde i bivša zamenica predsednika Parlamenta. Kao i Maležova, Labidijeva je pokrivena i seća se religijske represije koja joj je uskraćivala glas pre revolucije, ali to je otprilike sva sličnost između te dve žene.

Labidijeva, koja sebe opisuje kao postfeministkinju, smatra da se tunske žene moraju međusobno slušati. „Mislim da je ono što nam treba u Tunisu, u arapskom muslimanskom svetu“, kaže ona, „da povratimo svoj glas od dve tendencije – ultrasekularista i ultrareligioznih.“

Ponosna je na tunske napredak u ženskim pravima i na činjenicu da je u razmatranju glavnih problema poput ravnopravnosti u nasleđivanju Tunis ponovo primer za ostatak arapskog sveta.

„Gde god demokratija napreduje, napreduje ženska prava jer možete da govorite, možete da delujete, ali na mestima gde demokratije nema, čak i ako postoje neke promene u korist žena, nametnule su ih vlasti – vlada, predsednik, kralj, ko god da predstavlja vlast“, objašnjava Labidijeva. „Stoga nisu usadene, nisu prihvaćene, ostaju vrlo površne. Ono što mi činimo mnogo se razlikuje; nastojimo da prođemo u društveno tkivo.“

Za Labidijevu „univerzalno nasleđe“ feminizma jeste most koji može da ujedini žene s različitih krajeva aktivističkog spektra, poput Hamidine i Maležove. A i zapadnjačke žene ne treba da govore za njih. „One kažu da nam treba dati slobodu, ali nije nam dozvoljeno da objavimo šta mi to hoćemo. Je li to sloboda? Je li to feminizam?“, pita Labidijeva. Ima poruku za zapadnjačke feministkinje: „Molim vas, prestanite da govorite u naše ime i za nas jer kad govorite za mene, gušite moj glas.“

Labakijeva, rediteljka nominovana za Oskara, takođe duboko veruje u snagu i nužnost da žene ispričaju sopstvene priče. Njena tri filma – prvi je iz 2007. godine, „Karamela“, pogled na život pet libanskih žena u bejrutskom salonu za ulepšavanje – istražuju univerzalne teme o patrijarhatu i društvenim nedaćama kao što je siromaštvo. Labakijeva kaže da je film „Karamela“ proizišao iz njene „lične opsesije“ istraživanjem stereotipa libanskih žena „koje su pokorne, koje ne mogu da izraze ko su, koje se neprijatno osećaju u sopstvenom telu, u strahu od muškaraca, podvrgnute muškarcima, žene koje se boje“ i složenije realnosti snažnih žena oko nje, počev od njene porodice.

„Osećala sam da nekako nastojim da pronadem svoj mir“, kaže. „Ko sam ja među svim tim stereotipima?“ U svom najnovijem filmu iz 2018. godine, „Kapernaumu“, koji je zaslužio nominaciju za Oskara, Labakijeva je usmerila pogled na decu koja žive na ulici. „Uvlačimo ih u svoje ratove, svoje sukobe, svoje odluke, i stvorili smo takav kaos za njih, takvu zbrku“, kaže. Počela je da istražuje za film 2013. godine i delimično ju je nadahnula strašna slika sirijskog kurdske dečacića Alana Kurdija, mrtvog i nasukanog licem prema dole na jednoj turskoj plaži dok je njegova porodica bežala od rata u Siriji. Ta slika je, kaže, bila njena „velika prekretnica“.

„Zaista sam pomislila, kad bi to dete moglo da govori, šta bi reklo. Koliko je ljut nakon svega što je prošao i svega što smo mu priredili?“ Labakijeva kaže da shvata kao kompliment kad joj ljudi kažu kako tokom gledanja njenih fil-

mova osete ženu iza kamere. „To ne znači da je to bolji pogled nego muški. Ne. To je drugačiji pogled, drugačije iskustvo.”

Napravila je „Kapernaum” da izvede ljude iz slepila zbog kog ne vide sliku dece koja pate i jer je „imala potrebu da pokaže šta se događa”.

To je odgovornost koja se proteže izvan stvaranja filma. Labakijeva se 2016. godine kandidovala za mesto u bejrutskom gradskom veću, ali nije pobedila. „U nekom trenutku postajete aktivista a da to niste ni želeli”, kaže. „Za mene to nije pitanje izbora; sada je to moja dužnost. Ne znam da li to znači da ću ući u politiku ili ću samo lobirati da se neke stvari promene.”

Labakijeva pita: „Kako počinjemo da pravimo stvarne promene?” I tvrdi: „Želim da činim stvari na svoj način sa svoje bine, svojim glasom jer ponekad vaš glas odjekuje jače od bilo kog političkog govora, kroz film ili govor ili mali video-snimak. Ne mogu da se zaustavim na granici samo još jednog filma. To mora ići dalje... Treba tako da koristim svoj glas i treba mi da on zaista počne da deluje.” □

P:

Kakav biste savet danas dali mladim ženama?

„**VEOMA JE VAŽNO**
NE PLAŠITI SE
MOŽDA
ĆETE SE OSEĆATI KAO
DA NISTE USPELI
I DA NE MOŽETE
DA SE OPORAVITE, ALI
MOŽETE.”

Tara Huska

ADVOKAT, BORAC ZA UROĐENIČKA PRAVA

Kao Odžibva i članica prve nacionalne vlade Kaučingina, Tara Huska bori se za interese urođeničkog življa od Vašingtona do mesta protesta protiv postavljanja cevovoda na plemenskoj zemlji. Suprotničica je organizacije „Nisam tvoja maskota“, koja se bori protiv stereotipa u vezi sa starosedeoćima.

P:

Kakav biste savet danas dali mladim ženama?

KRIS TOMPKINS

BIVŠA IZVRŠNA
DIREKTORKA
MALOPRODAJNOG
LANČA PATAGONIA,
TOMPKINSOVA JE
SADA USREDSREĐENA
NA OČUVANJE
JUŽNOAMERIČKOG
ZEMLJIŠTA, ŠTO JE
ZAPOČELA S POKOJNIM
SUPRUGOM. NJENA
INICIJATIVA JE
PARTNER PROGRAMA
„POSLEDNJA
MESTA DIVLJINE“
DRUŠTVA NATIONAL
GEOGRAPHIC.

”

Mnogim ženama nedostaje samopouzdanje. Moraš preskočiti 30 prepreka više od tipa pored sebe da bi stigla na isto mesto. Moraš da kalkulišeš, moraš da pratiš sve signale u prostoriji, moraš da prepoznaš svoj prostor, prepoznaš svoje vreme da kažeš nešto da bi bila nešto. Zamislite koliko sve to iscrpljuje! Rekla bih da treba da delujete bez razmišljanja, verujete svojim instinktima i imate na umu da je sreća često proizvod napornog rada. I budite neobične; ne brinite o tome šta će ljudi misliti o vama. Ne brinite zbog neuspeha ili uspeha, samo delujte jer mislite da je to ispravno. I ne sedite na zadnjem sedištu da bi vas vozili; sedite na prednje sedišta, stavite ključ u bravu i vozite.

MELINDA GEJTS

PRIDRUŽILA SE
MAJKROSOFTU 1987.
GODINE, UDALA SE ZA
SUOSNIVAČA. SADA
POMAŽE U RUKOVODENJU
FONDACIJOM BIL I
MELINDA GEJTS.

”

Uklapanje je precenjeno. Prvih nekoliko godina na svom prvom poslu posle koleđža provela sam tako što sam činila sve što sam mogla da bih što više ličila na ljude oko sebe. To nije iznedrilo ono najbolje u meni – a nije me dovelo ni u poziciju da pobudim ono najbolje u drugima. Najbolji savet koji mogu da ponudim jeste: tražite ljude i okruženja koja vam omogućavaju da budete isključivo svoji.

78%

profesionalaca koji se bave veštačkom inteligencijom jesu muškarci prema izveštaju o globalnim razlikama među polovima. Među talentovanim ljudstvom koje se bavi veštačkom inteligencijom muškarci imaju veći udeo na višim pozicijama i profitabilnije uloge, kaže se u ovom izveštaju, dok je „manje verovatno da ženama budu dodeljene uloge pretpostavljenih i manje je verovatno da steknu stručnost u velikom broju atraktivnih novih veština“.

„SAMO RADI.“

Katrin Owens je istraživač National Geographica koji je u 2019. godini usredsređen na povezivanje nauke o životnoj sredini i političkog delovanja, kao i na smanjivanje zagađenja okeana plastičnim otpadom. Nedavno je Ovensova obučavala više od 50 nastavnika u Kerali, u Indiji, kako da angažuju svoje studente na prikupljanju otpadaka u moru.

„Spusti glavu i samo radi. Vrednim radom samo nastavi da pružati dokaze o tome koliko si divna. Naposljetku ljudi neće moći da poreknu tvoj talentat. Radi ono što voliš i sav posao će ti biti zabavan.“

AŠA DE VOS

MESECIMA JE OVA
AMBICIOSNA NAUČNICA
PISALA TRAŽEĆI POSAO
NA JEDNOM BRODU ZA
PROUČAVANJE KITOVA
DOK JE NAPOSLETKU
NISU PRIMILI – KAO
MORNARA. ONA
JE DANAS JEDINA
ŽITELJKA ŠRI LANKE
S DOKTORATOM IZ
OBLASTI PROUČAVANJA
MORSKIH SISARA
I STIPENDIJOM
DRUŠTVA NATIONAL
GEOGRAPHIC. DE
VOSOVA JE OSNOVALA
NEPROFITNU GRUPU
OCEANSWELL, ČIJI JE
CILJ DA PROMOTIŠE
ZAŠTITU OKEANA
TAKO ŠTO OBUČAVA
STUDENTE DA VRŠE
MORSKA ISTRAŽIVANJA.

”

Rekla bih, pokušaj da te ne definišu prema tvom polu već prema tvom kapacitetu. Što vrednije radiš, više sebe uključuješ u nešto što voliš i sve više tvoj rad počinje da govori za sebe. To je ono što mi je zaista pomoglo. U početku su svi govorili: „Ali ti si devojka.“ A danas niko ne gleda na to šta sam. Ja sam neophodna; potrebna sam sistemu da bih pomogla da se nešto promeni. Svakoj devojci bih rekla: to je ono čemu želiš da težiš – da te ne definišu na osnovu tvog pola već na osnovu tvojih sposobnosti.

„TREBA DA SEBI ODREDITE BRZINU.“

← Džang Sin, koja je sa 15 godina radila po 12 sati dnevno u jednoj fabrici, poznata je kao „žena koja je izgradila Peking“. Preduzeće za izgradnju i promet nekretnina, koje su ona i njen suprug osnovali 1995. godine, danas je među najvećim u Aziji.

„Vidim kako se mnoge žene stvarno muče kada žele da provedu prvih nekoliko godina sa svojim bebama, a pritom imaju svoje karijere. Karijere traju čitavog života, od diplomiranja do penzije. Imajte na umu da vaša karijera predstavlja maraton, a ne sprint. Treba da sebi odredite ispravnu brzinu da biste osigurale da do kraja stignete u dobrom stanju.“

← BRANKICA JANKOVIĆ

**KROZ PRAVO SE
BORI ZA PRAVDU I
RAVNOPRAVNOST, A KAO
POVERENICA ZA ZAŠTITU
RAVNOPRAVNOSTI
UZ ZAKONE, ALI I
HUMANOST, VODI BITKE
U IME DISKRIMINISANIH.**

”

Svaki dan pred vama je izazov, koji ponekad izgleda nepremostivo, ali kada ga savladate, shvatite da je sve do vas i da vam to postaje način života. Postavite cilj u odnosu na svoje sposobnosti, a ne pol i očekivanja. Borite se za ravnopravnost svakodnevno jer i kada je osvojite, nije gotovo.

INGI MEHUS

**OVA ŽENA ISTRAŽIVAČ
NATIONAL GEOGRAPHICA
NAPRAVILA JE JEDAN
INTERAKTIVNI PROJEKAT
O MIGRACIJAMA
I KULTURNOJ
RAZLIČITOSTI.**

”

Nemojte da se plašite onoga što vas uzbuđuje. Uvek ostanite radoznale prema sebi i ljudima i mestima koja vas okružuju. Usredsredite se na rad i ciljeve koje ste sebi postavile i nikad nemojte da se poredite s drugima.

NAPISALA: RANJA ABUZEID

SNIMILA: JAGAZI EMEZI

PREOBRAŽAJ RUANDE

Tragedija i potreba stvorile su nove šanse koje su nekada delovale nezamislivo. Sada je izazov kako da to ostane trajno.

Sintija Ikirezi (u sredini) smeši se dok pozira sa svojim kolegicama na Ženskoj akademiji u Gašori, u Ruandi. Obrazovanje devojaka i njihovo pripremanje za vodeće pozicije spada u državne prioritete da bi se dala veća prava ženama.

M

MUZEJ GENOCIDA U RUANDI sablasno je mesto, jedan od spomenika u prestonici Kigaliju koji obeležavaju stotinu dana stravičnog plemenskog sukoba 1994. godine.

Užas je nastao nakon što su ekstremisti iz plemena Hutu optužili pobunjenike iz plemena Tutsi za obaranje aviona u kojem su bili predsednik Ruande Žuvenal Habijarimana i predsednik Burundija Siprien Ntarjamira. Habijarimana je, poput 85 odsto stanovništva Ruande, bio iz plemena Hutu. Napetost zbog fatalnog pada aviona eksplodirala je u pokolj, u kojem je poginulo gotovo milion Tutsija. Takode, ubijeno je na hiljade Hutua. Postojali su izveštaji da je najmanje 250.000 žena silovano, a više od 95.000 dece ostalo je siročad. Kad je sukob okončan, preživelih šest miliona stanovnika Ruande bilo je uglavnom ženskog pola.

Posetioци Muzeja genocida idu kroz sedam galerija u polutama, s jezivim prizorima, video-snimcima i mapama na zidovima, pre nego što kroče u neonsku svetlost oslobođenja – poslednje dve prostorije. Muzej je smešten u administrativnom centru prestonice, do zgrade Parlamenta i prekoputa Vrhovnog suda, institucija koje su zverstva zauvek promenila.

Alis Urusaro Karekezi seća se tih mračnih dana i pitanja kako će Ruanda uopšte moći dalje. Kao advokat za ljudska prava, ona je 1997. godine predvodila inicijativu da se silovanje kažnjava isto kao ratni zločin i bila je jedan od osnivača Centra za upravljanje konfliktima 1999. godine.

„Većina mrtvih bili su muškarci“, kaže ona. „Većina begunaca bili su muškarci. Većina zatvorenika bili su muškarci. Ko će da vodi zemlju?“

Zbog tragedije, iz potrebe i pragmatizma, žene – skoro 80 odsto preživelo stanovništva Ruande – uskočile su da popune prazna mesta u upravi. Uz pomoć ženskih nevladinih organizacija građanskog društva doneti su neki od zakona koji na svetskom nivou spadaju u najblagonaklonije prema ženama.

Suprotno dotadašnjoj tradiciji, 1999. godine zvanično je dozvoljeno ženama da nasleđuju imovinu ukoliko nema drugačijeg testamenta, čime su mnoge seoske kćerke postale vlasnice imanja, a ranije su to uvek bivala njihova braća. Druge reforme su ženama omogućile da svoju zemlju iskoriste kao zalag za uzimanje kredita. Žene su dobile pravo da otvaraju račune u bankama bez dozvole muža, što je dodatno podstaklo njihovu finansijsku nezavisnost. Obrazovanje devojaka postalo je prioritet kroz inicijative da što više njih pohađa fakultete, a devojke su dobile podsticaje da studiraju nauke u kojima su tradicionalno dominirali muškarci.

Ruanda je prešla iz društva u kojem su žene tretirane kao imovina i čija je glavna funkcija bila da radaju decu, u društvo u kom Ustav propisuje da najmanje 30 odsto državnih funkcija moraju da vrše žene. Od 2003. godine Ruanda na svetskom nivou, proporcionalno gledano, konstantno ima najviše ženskih poslanika u Parlamentu – trenutno ih je 61 odsto u Donjem domu. Četvoro od sedmoro sudija Vrhovnog suda jesu žene, uključujući i zamenicu predsednika suda.

Predsednička funkcija i dalje je muški posao – od 2000. godine na tom mestu je Pol Kagame, bivši vojni komandant snaga koje su zaustavile genocid – ali žene zauzimaju 16 od 26 mesta u Vladi Ruande. Ka-

Od 2003. godine Ustav Ruande propisuje da najmanje 30 odsto žena zauzima izborne položaje. Danas, sa 49 žena u Parlamentu (33 su na slici), taj udeo je 61 odsto – najveći na svetu. Četvoro od sedmoro sudija Vrhovnog suda jesu žene.

Posle genocida 1994. godine pravničica Alis Urusaro Karekezi zalagala se za to da se seksualno nasilje kažnjava kao ratni zločin. Ona je, kao mnogi drugi, napustila dobro plaćen posao u inostranstvu i vratila se u domovinu. „Došli smo ovdje da nešto izgradimo“, kaže Karekezijeva, prikazana u svojoj kući u Kigaliju.

gamea neki smatraju autoritarnim, a neki vizionarskim vodom. On je sa svojim vladajućim Patriotskim frontom Ruande zastupao stvaranje novog nacionalnog identiteta u kojem je izbačeno svako pominjanje Hutua i Tutsija i napravljeni su ogromni koraci u oblasti rodne ravnopravnosti.

Rodena kao izbeglica u Tanzaniji, u porodici

koja je pobjegla tokom progona Tutsija 1959. godine, Ema Furaha Rubagumja seća se kako je njen deda prekorevao njenog oca zato što joj je dozvolio da ide u srednju školu umesto da se uda. Njena deda se bojavao, kako ona kaže, „da neće postati dobra žena“ ukoliko nastavi školovanje umesto da se uda i ima decu. Velika svađa između njih dvojice pre nego što se ona upisala na fakultet, kaže, bila je nova epizoda „koju nikad u životu neću zaboraviti“.

Danas je 52-godišnja Rubagumjina poslanica u Parlamentu, u svom prvom mandatu. Izabrana je 2018. godine i vodi parlamentarni Odbor za politička pitanja i pitanja rodne ravnopravnosti. Njen deda je umro 1997. godine i nije doživeo da je vidi kao poslanicu u Parlamentu, ali je upoznao njenog muža i tri kćerke.

Ona se seća da tokom borbe oko njenog obrazovanja njena majka nju nikad nije branila jer je „društvo tada bilo takvo da ona ne može da protivreći svom svekru i prepire se zbog mene“. Njena majka i bake bile su „samo seoske žene koje obrađuju zemlju i čuvaju decu. Nikada nisu išle u školu.“ Ali danas Rubagumjina kaže: „Da li mislite da se ja ne bih svađala zbog obrazovanja svoje dece? Mislite li da se moja deca ne bi svađala zbog svog obrazovanja? Čak će vam i mnoge žene sa sela reći da im je obrazovanje dece prioritet.“

Žustin Uvuza vodila je Pravno odeljenje u Ministarstvu za rodnu ravnopravnost i porodična pitanja i, između ostalog, imala je zadatak da identifikuje zakone koji su diskriminacioni po rodnom osnovu i koje treba izmeniti ili ukinuti. Postojao je zakon koji ne samo da ženama zabranjuje da se bave državnim diplomatijom već ženu smatra „delom imovine“ muškarca koji postane diplomata. Promenama u zakonodavstvu Ruande osnovana je Služba za nadgledanje rodni pitanja, koja promovise i nadzire inicijative za rodnu ravnopravnost. Žene su u Parlamentu lobirale za zakone protiv rodnog nasilja i koji silovanje u braku vrstavaju u krivična dela, a 2016. godine izmenile su zakon o nasleđivanju i omogućile udovicama bez dece da nasleđuju imovinu svojih muževa.

Promene posle genocida dogodile su se većim delom zbog odsustva muškaraca, ali kako pravnik Karekezi kaže, „i zbog političke vizije“. „Žene su bile nagrađivane kad su odbijale da pruže utočište muškarcima, uključujući i rođake, koji su učestvovali u genocidu, ili kad su svedočile protiv svojih silovatelja. Politički potezi naklonjeni ženama takođe su uvažili, kako kaže Karekezijeva, ulogu koju su žene imale pri donošenju odluka u prekolonijalnom dobu, kada su lokalni kraljevi imali svoje majke kao savetnice, dok su žene na selu vodile zajednicu, a muškarci su uglavnom vodili stoku na ispašu.“

DRUŠTVENE VREDNOSTI I OČEKIVANJA za žene u Ruandi, bar na javnim funkcijama, promenili su se tokom samo jedne generacije. Sve više žena poput Rubagumjine ulazi u organe vlasti, što ima uticaja i van okvira politike i zakonodavstva. Anjes Najnavumuntu (39) predsednica je ženske zadruge za uzgoj kafe, koja broji 160 članica, u brdima pod bujnom vegetacijom na istoku okruga

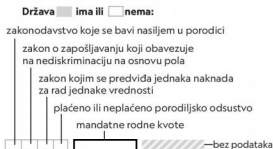
Većina poginulih su muškarci. Većina begunaca su muškarci. Većina zatvorenika su muškarci. Ko će da vodi zemlju?

ALIS URUSARO KAREKEZI ADVOKAT ZA LJUDSKA PRAVA

BROJČANA NADMOĆ

Žene čine oko polovinu svetskog stanovništva, ali zauzimaju manje od četvrtine političkih položaja. Ruanda je izuzetak, proporcionalno ima više žena u vlasti nego bilo koja druga zemlja na svetu (odmah iza nje su Kuba i Bolivija, koje naginju autoritarizmu). Ali politička ujednačenost – bilo kroz izbore ili imenovanja – ostaje nedostižan cilj u mnogim zemljama.

Dominika	Čile	Ekv. Gvineja	Lesoto	Sejšeli	Česka	Crna Gora	Jermenija	Pakistan
Honduras	Urugvaj	Eritreja	Malavi	Somalijska R.	Angola	Bugarska	Poljska	Singapur
Panama	Venezuela	Gvineja	Mauritanija	BIH	Litvanija	San Marino	Kina	Turkmenistan
SAD	Zelenortska R.	Kenja	Maroko	Hrvatska	Luksemburg	Slovenija	Izrael	UAE
Barbads	Gvatemala	Kolumbija	Niger	Grčka	Kambodža	S. Koreja	Tajland	
Jamajka	Gabon	Togo	Rusija	Jordan	S. Arabija	S. Koreja	Turska	
Sveta Lucija	Libija	Zambija	Slovačka	Kirgistan	Južna Koreja	Uzbekistan		
Brazil	Madagaskar	Kipar	Azerbejdžan	Mongolija	Tadžikistan	Fidži		
Antigva i Bar.	Bahami	Kongo	Gvineja Bisao	Sijera Leone	Malta	Grizija	Mjanmar	
Sv. Kristofor	Paragvaj	Ob. Slonovače	Liberija	Gambija	Ukrajina	Indija	Sirija	
Sv. Vincent i Gri.	Burkina Faso	Egipat	Mauricijus	Madarska	Bahrejn	Japan	Nauru	
	Čad	Gana	Sao Tomé	Lihtenštajn	Butan	Malezija	Palau	
Belize	Benin	DR Kongo	Iran	Maršalska O.	Bocvana	Švazilend	Katar	Samoa
	Komori	Mali	Šri Lanka	Tonga				
			Kiribati	Tuvalu				
			Haiti	Maldivi				
			Nigerija	Oman				
			Kuvajt	Jemen				
			Liban	Solomonska O.				
			Mikronezija					
			Papua N.G.					
			Vanuatu					

*Centralnoafrička Republika

Kvote nisu dovoljne

Zemlje u kojima postoje sankcije za neispunavanje kvote, kao Kostarika u kojoj se takve izborne liste ne prihvataju za izbore, obično imaju više ženskih lidera. Demokratska Republika Kongo, u kojoj nema sankcija, propisuje kvotu od 50 odsto, ali žene čine svega deset odsto parlamentarnih poslanika.

Izborima se poboljšava rezultat

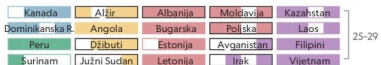
Ustav Ruande donet posle sukoba, 2003. godine, propisuje da 30 odsto zakonodavnih mesta bude rezervisano za žene. Prošle godine žene su osvojile dvostruko više mandata od zakonske kvote i sada čine 61 odsto zakonodavnog Donjeg doma.

odsto žena u državnom zakonodavstvu

▲ žene imaju više od 50 odsto mesta

Za napredak je potrebno vreme

Svedski parlament je gotovo uspeo da dostigne rodnu ravnopravnost dobrovoljnim rodnim kvotama uvedenim sedamdesetih godina prošlog veka. Od tada broj žena u Parlamentu porastao je sa 14 na 47 odsto.

GORE LEVO

Ruandsko društvo očekuje od žena koje su zaposlene da i dalje obavljaju većinu kućnih poslova, kaže Redempter Batete, koja odgaja dvojicu sinova, Arona (levo) i Abela, a istovremeno radi za Unicef kao stručnjak za pitanja rodne ravnopravnosti.

GORE DESNO

Ženska mreža Ruande obezbeđuje bezbedne prostore za druženje žena i sticanje zanatskih veština. U istočnom okrugu Mugesera Njirabizejimana Imakuli (desno) uči da pravi sandale.

DOLE DESNO

Žene predvode inicijativu za ekonomski razvoj Ruande, kaže ministarka za rodnu ravnopravnost i porodična pitanja Solina Njirabimana. „Žene su promenile sve.“

DOLE LEVO

An Mazimaka (levo) suosnivač je kreativnog studija *Ilume* i želi da promeni percepciju Ruande – naročito ono što se pojavljuje na internet pretraživačima – kroz razvoj marketinškog sadržaja, snimanje filmova i organizovanje manifestacija.

Još to nismo ostvarili 100 odsto. Mentalitet se ne može promeniti preko noći.

EMA FURAHA
RUBAGUMJIA,
PREDSEDNICA
ODBORA ZA
POLITIČKA PITANJA
I PITANJA RODNE
RAVNOPRAVNOSTI

Kajonza. Ona kaže da je pre genocida postojala dugačka lista stvari koje žene nisu smele da rade, uključujući uzgajanje kafe. „Bila nam je dopuštena samo jedna aktivnost: da zatrudnimo i radamo decu. Najnavumuntuova ima petoro dece. Iako se i njen muž bavi poljoprivredom, ona najviše zarađuje u porodici. Kad vidi žene u Parlamentu, kako kaže, „to nas ispunjava pouzdanjem i ponosom. Vidim da, ukoliko budem radila, mogu daleko da doguram. Zato neke od nas postaju lokalne vode.”

Rodno osetljivi pravni i politički okvir u Ruandi, kao i broj žena na vlasti impresivni su, ali istovremeno ti podaci skrivaju postojanje jedne dublje i neugodnije istine o ograničenim dometima zakonskih promena.

Ruandanke se za svoja prava nisu izborile na ulici; to su postigle menjajući zakone, očekivale su da se reforma polako proširi i prožme celo društvo. Ipak, ni Rubagumjina, koja je članica Parlamenta, ni Uvuzina, koja je vodila Pravno odeljenje u Ministarstvu za rodnu ravnopravnost i porodična pitanja, ne veruju da se društvo toliko promenilo da više nije potrebna zakonska kvota od 30 odsto da se osigura snažno prisustvo žena u Parlamentu.

„Još to nismo ostvarili 100 odsto”, kaže Rubagumjina. „Mentalitet se ne može promeniti preko noći.” To je još jasnije u rodnim odnosima unutar porodica koji se, kako kaže Uvuzina, nisu promenili onako kao državna politika. Uvuzina, koja se u svojoj doktorskoj disertaciji bavila temom javnih i privatnih života parlamentarnih poslanica u Ruandi, kaže da moć žena, bez obzira na to šta su one u javnosti, prestaje kad kroče u svoju kuću. „Muškarci nisu promenili stare navike.”

Čak i muževi članica Parlamenta, kako kaže Uvuzina, očekuju od svojih žena „da vode računa da njegove cipele budu izglačane, košulje ispeglane i da mu je napunjena kada za kupanje. Većina žena mi je rekla takve stvari.”

Sledeći korak u rodnoj evoluciji u Ruandi, kako kaže Meri Balikungeri, direktorka i osnivač Ženske mreže Ruande, biće usredsređen na muškarce i „to kako da preobrazimo naše porodice, naše muževe”.

Ministarka za rodnu ravnopravnost i porodična pitanja Solina Njirabimana saglasna je da su tokom 25 godina rušenja rodni stereotipi i objašnjavanje ženama šta sve mogu da rade, „muškarci bili zapostavljeni” u tom razgovoru. Kaže da njeno ministarstvo ima ambiciozniji plan: namerava da spreči diskriminaciju u začetku, počev od uvođenja principa rodne ravnopravnosti među decom.

U sklopu sekcije posle školskih časova tinejdžeri u jednoj školi na jugu okruga Karonji glume u predstavama zasnovanim na onome što su naučili u borbi protiv rodni stereotipa. U jednoj predstavi dečak dovodi u pitanje odluku svoje majke da on ima prioritet u obrazovanju u odnosu na sestru i kaže da će on pomagati u kućnim poslovima jer to ne treba da bude samo sestrina dužnost.

Ranja Abuzeid je autorka knjige „Nema osvrtnja: Život, gubitak i nada u ratom zahvaćenoj Siriji”. Ona već više od 15 godina izveštava o Bliskom istoku i južnoj Aziji. Fotografkinja **Jagazi Emezi** usredsredila se na reportaže o afričkim ženama i njihovom zdravlju, seksualnosti, obrazovanju i ljudskim pravima.

Ruanda već mnogo godina sprovodi eksperiment čiji začetak – genocid – nadajmo se, neće da se ponovi nigde drugde. Zvanični Kigali stvorio je zakonske platforme da pomogne ženama da se uzdignu i sada radi na omogućavanju većih prava ženama i devojkama u svojim kućama. Ali da li se promene mogu sprovesti bez oštire i zakonski obavezujuće primene s vrha nadole?

Rubagumjina, parlamentarna poslanica, zna koliko to boli kad se osećaš obespravljeno i nemoćno. „Kao devojčicu, kao izbeglicu, gde god da odeš gledaju te kao nekoga ko tu ne pripada”, kaže, opisujući sebe kao pripadnicu „prve generacije koja je došla niotkuda” i ušla u vlast u Ruandi. Njena porodica vratila se u Ruandu 1997. godine. Naoružana fakultetskom diplomom i elanom žene koja se konačno oseća kao svoj na svome, krenula je da menja zemlju. Prvo je kao administratorka za rodnu ravnopravnost pri Ministarstvu prosvete radila na omogućavanju školovanja za devojčice, a sada i kao parlamentarna poslanica. Ponosna je na to dokle su Ruanda i njene žene dogurale, gleda u budućnost i u ono što ona želi za svoju zemlju: „Imamo okvire, politiku, imamo zakone i mehanizme za njihovu primenu [...] Prešli smo dug put, zabeležili smo dobre rezultate, ali moramo da odemo još dalje i pobrinemo se da u jednom trenutku potpuno uklonimo neravnotežu.” □

Vestin Mukešimana prevozi ljude na svom motoru u Kigaliju duže od jedne decenije. Kad je počela taj posao, njene muške kolege ohrabrile su je i slale joj mušterije. U Ruandi je normalno podržavati žene koje su preduzetnice, kaže ona.

A woman's hand is shown in the foreground, holding a white 3D printed object. She is wearing a black watch. In the background, a man in a dark suit is looking at a display board. The setting appears to be a science or technology exhibition.

SAD JE VREME ZA DEVOJKE U NAUCI

U naučna istraživanja sve češće se uključuju žene. Programi u kojima se poučavaju devojke zainteresovane za rad u nauci, tehnologiji, inženjeringu i matematici stvaraju novu generaciju studenata i uklanjaju prepreke koje su obeshrabrивale prethodne generacije.

NAPISALA: KLODIJA KALB

SNIMILA: DAJNA LITOVSKI

ŠESNAESTOGODIŠNJAKINJE

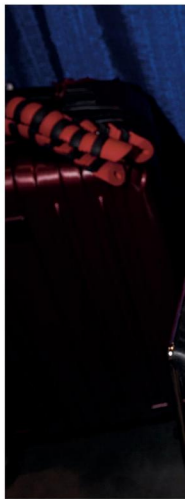
Šrija Redi je otkako pamti bila oduševljena naukom. Već u sedmoj godini čitala je knjige iz biologije sa svojom mamom, koja je spremala ispite iz medicine. U šestom razredu takmičila se na rigoroznim naučnim sajmovima. U leto pre devetog razreda počela je da radi na istraživanjima u laboratoriji za bioinženjering na Državnom univerzitetu Vejn u Detroitu, u Mičigenu, gde je izumela neinvazivni pristup u brzodijagnostici melanoma i drugih pigmentnih lezija. Taj projekat doneo joj je prvu nagradu na prestižnom Međunarodnom sajmu nauke i tehnike (ISEF) u maju ove godine.

Njeno opredeljenje savršeno se poklapa sa sve većim naporima širom Sjedinjenih Država da se poveća broj žena studenata koje žele karijeru u nauci, tehnologiji, inženjeringu i matematici (STEM). Univerziteti i institucije, od Nase do Pomorske akademije Sjedinjenih Država, organizuju dane nauke, tehnologije, inženjeringa i matematike za devojkice. Organizacije kao što je Njujorška akademija nauka povezuju žene koje već imaju karijeru u ovim oblastima s devojkama kojima su potrebni saveti i mentori. Međunarodni sajam nauke i tehnike, program Društva za nauku i javnost sa sedištem u Vašingtonu, nudi forum za odabrane učenike srednjih škola da se takmiče na međunarodnom nivou. Ove godine bilo je 1.842 finalista, podjednako oba pola, i tri od ukupno četiri najviše nagrade pripalo je mladim ženama, među njima i Redijevoj. „Bila sam oduševljena što uopšte učestvujem u tako nečemu“, kaže.

Meri Su Kolman, biohemičarka i predsednica Udruženja američkih univerziteta, optimistična je u pogledu budućnosti žena u nauci. Kad je ona bila na Međunarodnom sajmu nauke i tehnike kao srednjoškolka 1959. i 1960. godine, devojkice su činile svega oko 35 odsto učesnika. Ravnoteža polova je bitna, kaže, jer žene unose sveže perspektive u rešavanje naučnih zagonetaka. „Ljudi koji su imali različita životna iskustva postavljaju i različita pitanja“, kaže. Ali i dalje ostaju praznine. Ove godine na Međunarodnom sajmu nauke i tehnike mlade žene bile su brojnije od muškaraca u mikrobiologiji i biohemiji, ali bilo ih je manje od jedne trećine među finalistima u matematici i mehanici. Sve više žena stiče diplome iz nauke, tehnologije, inženjeringa i matematike, ali muškarci i dalje drže većinu profesorskih i liderskih pozicija u toj industriji, kažu u Udruženju žena u nauci.

Ipak, transformacija je u toku, kaže Maja Ažmera, predsednica i direktorka Društva za nauku i javnost. Mlade žene, inventivne i uporne, koriste tehnologiju da rešavaju probleme kojima se bave, bilo da je u pitanju proizvodnja hranljivijeg pirinča ili dizajniranje portabl blutut uređaja. Za ove buduće naučnice „sve će biti drugačije“, kaže Maja Ažmera. „Uverena sam da će ova generacija devojkica biti u daleko boljoj poziciji za rešavanje nekih od najtvrdokornijih problema na svetu.“ □

Avtorka **Klodija Kalb** napisala je reportažu o Leonardu da Vinčiju u majskom broju 2019. godine.

PRETHODNA FOTOGRAFIJA

Na Međunarodnom sajmu nauke i tehnike 2019. godine ruska srednjoškolka Ina Larina gleda kroz uređaj koji je konstruirala zajedno sa svojom timskom kolegicom Natalijom Ivļevom. Ovaj bežični uređaj opremljen je senzorima koji učitavaju udaljenost prepreka kao što je ivičnjak trotoara, što omogućava slepima i osobama sa oštećenim vidom da se kreću po nepoznatom terenu.

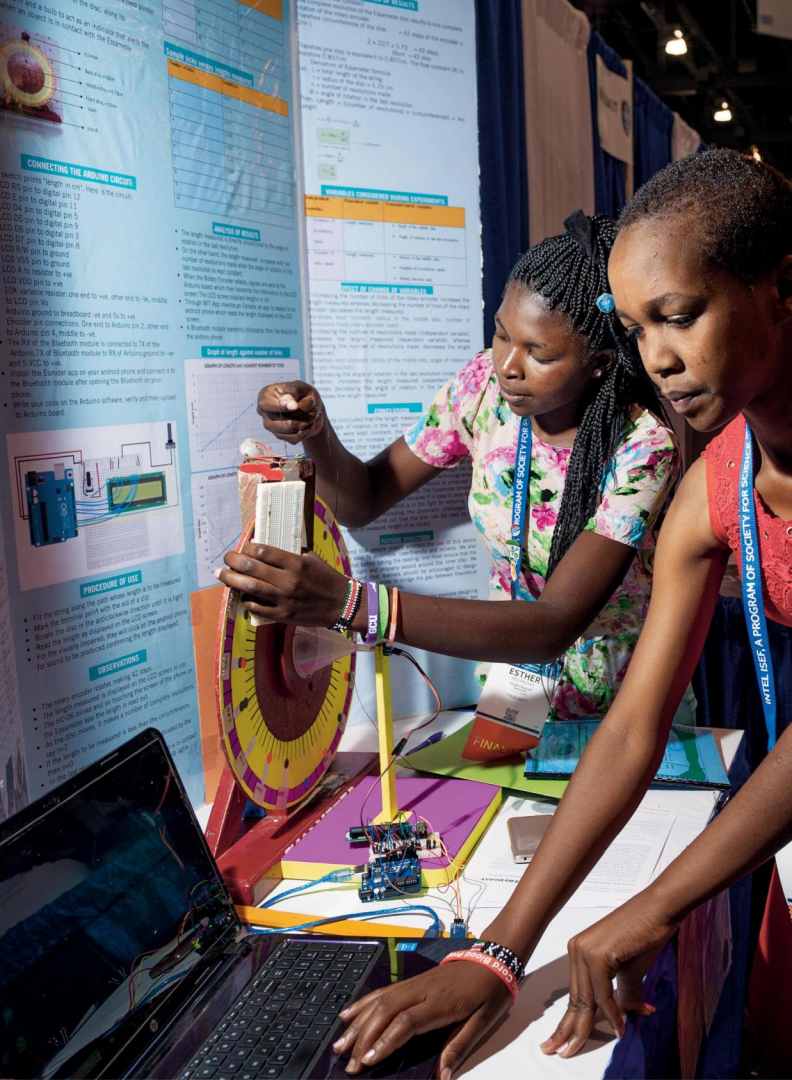
GORÉ

Srednjoškolci iz 80 zemalja, regija i teritorija takmičili su se 2019. godine na Međunarodnom sajmu nauke i tehnike u Finiksi, u Arizoni. Ramita Cüemungfan (levo), Natamon Sriprom (u sredini) i Fananong Cüenčokčaj (desno) doputovali su s Tajlanda da učestvuju u kategoriji botaničkih nauka. Ovi učenici iz provincije Čing Raj izumeli su hidrogel koji štiti useve od puževe štetočina a ne pričinjava nikakvu štetu okolnim biljkama i životinjama.

DOLE

Amanda Šejna Atek iz Holmdela, iz Nju Džersija, dobila je naučnu inspiraciju dok je eksperimentisala ispod klupe na času fizike. Provušla je provodnu nit od nerđajućeg čelika kroz lanac kukastih petlji da bi dobila mekane, rastegljive senzore koji oponašaju tetive u ljudskoj šaci. Atekova se nada da će njen portabilni blutut uređaj doprineti lakšem usvajanju tehnologija kao što je virtualna stvarnost i pomoći slabovidim i fizički hendikepiranim korisnicima da imaju prirodiju interakciju s kompjuterima.

CONNECTING THE ARDUINO CIRCUIT

Sketch prints "length in cm" here is the circuit.

- CD RS pin to digital pin 12
- CD D4 pin to digital pin 11
- CD D5 pin to digital pin 9
- CD D6 pin to digital pin 3
- CD D7 pin to digital pin 8
- CD RW pin to ground
- LCD VCC pin to ground
- LCD A resistor to vcc
- LCD VDD pin to vcc
- UXR variable resistor: one end to vcc, other end to vcc, middle to LCD pin V0
- Arduino ground to breadboard -ve and 5v to vcc
- Encoder pin connections: One end to Arduino pin 2, other end to Arduino pin 4, middle to vcc
- The RX of the Bluetooth module is connected to TX of the Arduino TX of Bluetooth module to RX of Arduino ground to vcc and GND to vcc.
- Install the Estemote app on your android phone and connect it to the Bluetooth module after opening the Bluetooth on your phone.
- We write your code on the Arduino software, verify and then upload to Arduino board.

PROCEDURE OF USE

- Fit the string along the path whose length is to be measured
- Mark the terminal point with the aid of a pin
- Rotate the disc in the anticlockwise direction until it is tight
- Read the length as displayed on the LCD screen
- For the visually impaired, they will also be able to use the android phone app to be predicted confirming the length displayed.

OBSERVATIONS

- The rotary encoder rotates making 42 steps.
- The HD-06 module is displayed on the LCD screen in cm.
- The HD-06 module can be rotated the center of the above on the Estemote app the length is read for the complete module.
- As the disc rotates, it makes a number of complete rotations.
- As the length to be measured is less than the circumference, it is not possible to be measured.
- When the length to be measured is less than the circumference, it is not possible to be measured.

Graphs

ANALYSIS OF RESULTS

- The length measured is directly proportional to the angle of rotation in the full revolution.
- On the other hand, the length measured increases with the number of revolutions made when the angle of rotation of the full revolution is kept constant.
- When the Rotary Encoder rotates, steps are seen on the Arduino board which that supports the information to the LCD screen. The LCD screen displays length in cm.
- Through MIT App inventor, Estemote app is installed on an android phone which reads the length displayed on the LCD screen.
- A Bluetooth module transfers information from the Arduino's micro-controller.

Graph of length against center of disc

VARIABLES ENCOUNTERED DURING ESTIMATION

Independent variable	Dependent variable
Angle of rotation	Length measured
Number of revolutions	Length measured
Radius of the disc	Length measured

RESULTS & CONCLUSIONS

Increasing the number of steps of the rotary encoder increases the length measured, whereas decreasing the number of steps of the rotary encoder decreases the length measured.

Increasing the radius of the disc increases the length measured, whereas decreasing the radius of the disc decreases the length measured.

Increasing the number of revolutions made, decreases the length measured, whereas decreasing the number of revolutions made, increases the length measured.

Increasing the number of revolutions made (Independent variable), whereas increasing the length measured (Dependent variable), decreases the length measured, whereas decreasing the length measured, increases the length measured.

CONCLUSIONS

The length measured is directly proportional to the angle of rotation in the full revolution.

On the other hand, the length measured increases with the number of revolutions made when the angle of rotation of the full revolution is kept constant.

When the Rotary Encoder rotates, steps are seen on the Arduino board which that supports the information to the LCD screen. The LCD screen displays length in cm.

Through MIT App inventor, Estemote app is installed on an android phone which reads the length displayed on the LCD screen.

A Bluetooth module transfers information from the Arduino's micro-controller.

Ester Anjanzva (levo) i Salome Ndžeri izumele su uređaj sa obrtnim diskom koji može da pomogne osobama sa oštećenim vidom i sluhom da izmere neki objekat. Kod njih u Keniji vlada opšti skepticizam da su devojke sposobne da se bave naukom. „Žarko sam želela da dokažem da naše društvo greši“, izjavila je Ndžerijeva u Društvu za nauku i javnost.

Bliznakinje Đina (levo) i Liza Sobinovski iz Martinsburga, iz Zapadne Virđžinije, iznose svoja otkrića o uticaju X-hromozoma na boju krzna kod dvobojnih mačaka, što može da pomogne u izučavanju karcinoma dojki i jajnika.

GORE LEVO

Šuk Fajsal Madani iz Darana, iz Saudijske Arabije, slavi sa svojim vršnjacima tokom ceremonije dodele nagrada završnog dana na Međunarodnom sajmu nauke i tehnike 2019. godine. Madanijeva je dobila nagradu od 1.000 dolara u kategoriji ekološkog inženjeringa.

GORE DESNO

Šrija Redi iz Nortvila, iz Mičigena, prilazi bini da primi nagradu za inovaciju u iznosu od 10.000 dolara za svoju tehniku dijagnostike melanoma. „Za mene je to bilo kao ostvarenje sna“, kaže.

DOLE LEVO

Alison Dža iz Kupertina, iz Kalifornije, dobila je najvišu nagradu od 50.000 dolara za inovativni pristup u praćenju taua, moždanog proteina povezanog sa Alchajmerovom bolešću.

DOLE DESNO

Džoslin Zonefeld (u sredini) iz Su Sentera, iz Ajove, takmičila se u oblasti mikrobiologije. Učesnici Međunarodnog sajma nauke i tehnike biraju se na osnovu zasluga za svoj rad.

NIJEDNA ZEMLJA NIJE SAVRŠENA kada je u pitanju rodna ravnopravnost, ali u nekim mestima je bolje biti žena nego u nekim drugim. Indeks sigurnosti i bezbednosti žena nastoji da shvati ove globalne razlike tako što meri uključenost žena u zajednicu, osećaj bezbednosti i izloženost diskriminaciji – što su ključni pokazatelji stanja žena. Poslednji podaci pokazuju da neke od najgorih zemalja za žene ostvaruju napredak, dok neke od najboljih zaostaju u ključnim oblastima.

UGROŽENOST NAPREDAK BLAGOSTANJE

DOBROBIT ŽENA
ŠIROM SVETA

PRIREDILE: AJRIN BERMAN-VAPORIS, LOSON PARKER
I ROUZMERI VORDLI

National Geographic je ostvario saradnju sa Institutom za sigurnost i bezbednost žena u Džordžtaunu da bi ilustrovao statistički indeks za 2019. godinu.

Merenje osnaženosti

Tri glavne kategorije - uključenost, bezbednost i pravda - razložene su na 11 potkategorija da bi se procenila osnaženost žena širom sveta.

UKLJUČENOST

Nivo učešća žena u ekonomskim, društvenim i političkim prilikama za napredovanje

Zastupljenost u upravljanju
Procenat zakonodavnih mesta koja zauzimaju žene

Upotreba mobilnih telefona
Žene od 15 i više godina kojima je uređaj dostupan

Zapošljavanje
Žene od 25 i više godina koje su angažovane na plaćenom poslu

Pristup finansijama
Korišćenje aplikacija ili računara među ženama od 15 i više godina

Obrazovanje
Prosečan broj godina provedenih u obrazovanju među ženama od 25 i više godina

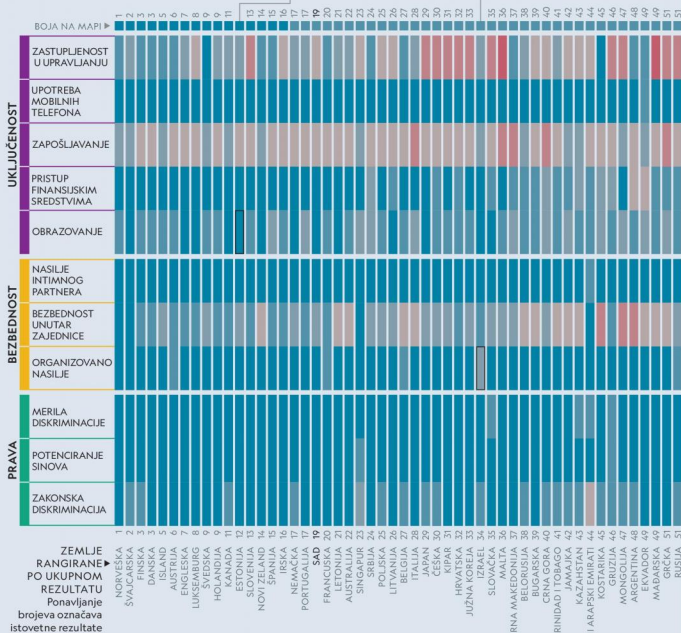
LEGENDA

Ovih 11 kategorija vrednovano je od jedan do nula (najgore-crveno).

Žene u Estoniji dobijaju u proseku 14 godina obrazovanja - skoro dvostruko više u odnosu na svetski prosek.

Izrael se popeo za 46 mesta na ovom indeksu, delimično zbog smanjivanja političkih sukoba od 2017. godine.

ZEMLJE RANGIRANE PO UKUPNOM REZULTATU
Ponavljanje brojeva označava istovetne rezultate

BEZBEDNOST

Osećaj bezbednosti i izloženost nasilju

Nasilje intimnog partnera
Žene koje su fizički povredili ili seksualno napastovali partneri

Bezbednost unutar zajednice
Žene od 15 i više godina koje izjavljuju da se osećaju bezbedno dok same setaju noću

Organizovano nasilje
Smrti uzrokovane oružanim sukobima velikih razmera, od 100.000 ljudi

PRAVO

Iskustvo zvanične i nezvanične diskriminacije

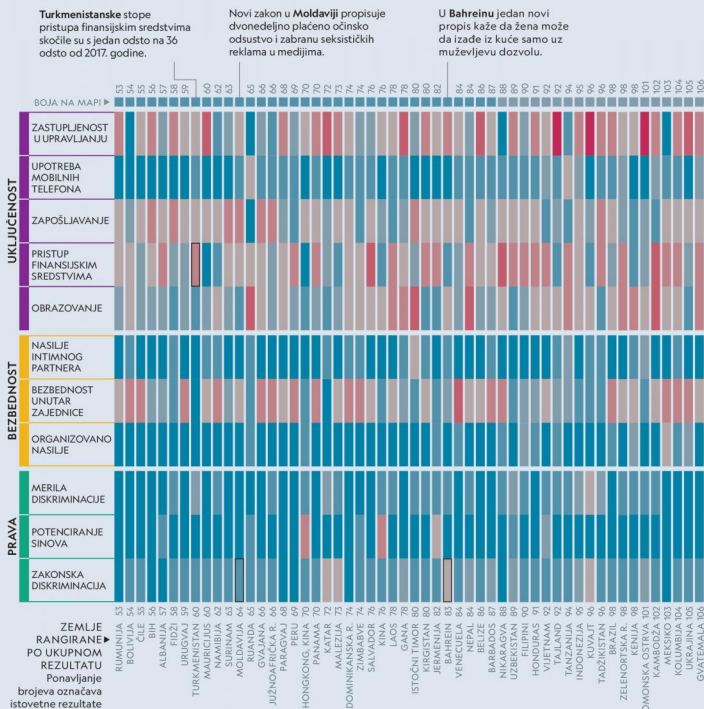
Merila diskriminacije
Muškarci od 15 i više godina koji smatraju da je neprihvatljivo da se žene budu zaposlene

Potenciranje sinova
Kada rađanje dečaka u odnosu na devojčice premašuje prirodnu meru

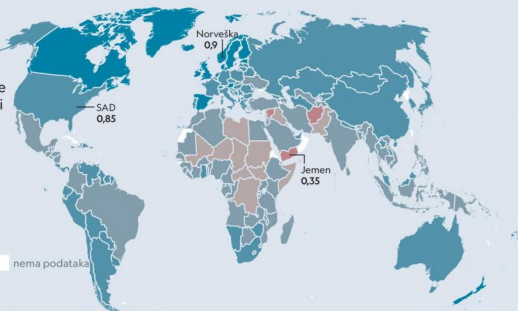

Zakonska diskriminacija
Zakoni koji ograničavaju učešće žena u zajednici ili koji prave razliku između žena i muškaraca

GLOBALNA SLIKA

Ovih 11 merenja zbraja se da bi se dobio sveukupan rezultat svake države, prikazan na mapi desno. Razlike između država mogu da budu velike, ali nijedna zemlja ne postiže savršenu ocenu 1, niti dobija 0.

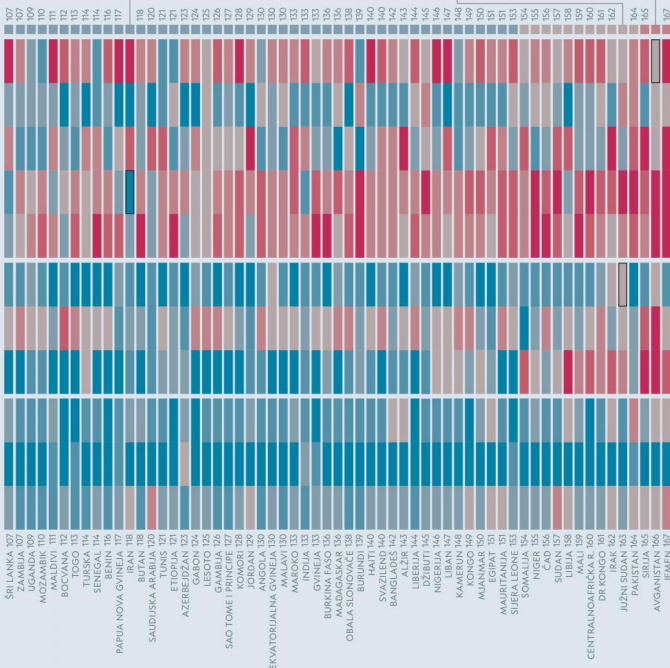
Ukupni rezultat države najbolje najgore
1 0
opseg prikazan na mapi

nema podataka

U Iranu je pristup finansijskim sredstvima visokorangiran: više od 90 odsto žena poseduje bankovni ili neku drugu vrstu računa.

U Južnom Sudanu bar 47 odsto žena doživelo je nasilje intimnog partnera tokom proteklih godina.

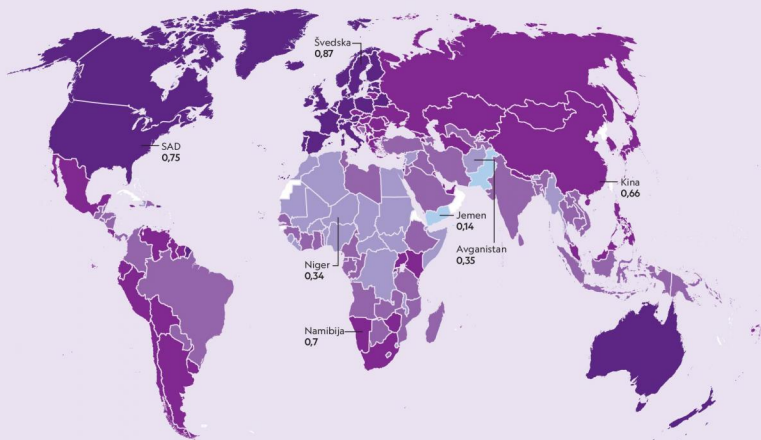
Avganistan dodeljuje 27 odsto zakonodavnih mesta ženama, čime nadilazi svetski prosek.

DA SE NJIHOVI GLASOVI ČUJU

Nivo uključenosti žena u ekonomske, društvene i političke sfere ključni je pokazatelj stanja osnovnih ljudskih prava u državi. Zemlje poput Ruande, Moldavije, Turkmenistana, Jermenije i Benina nedavno su ostvarile znatan napredak na planu ženskog obrazovanja, pristupa finansijskim sredstvima ili zastupljenosti žena u državnom zakonodavstvu.

Indeks inkluzije
 najbolje najgora
 0,9 0,1
 nema podataka

Pristup novcu

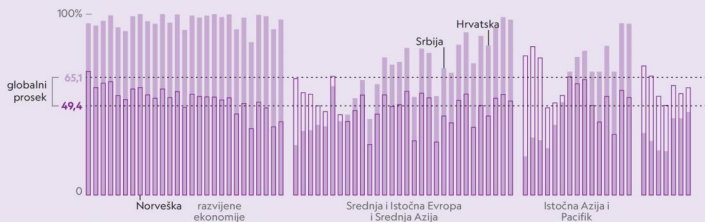
Dve do tri žene širom sveta poseduju neki oblik finansijskog računa, dok ga u zemljama u kojima vladaju sukobi poseduje samo jedna od deset.

Zapošljavanje

Globalni jaz među polovima kada je u pitanju zapošljavanje proteže se na 30 odsto, uz izuzetke: devedeset tri odsto Ruandanki radi.

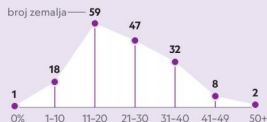
zaposlene žene bez pristupa finansijskim računima
 nezaposlene žene sa pristupom finansijskim računima
 zaposlene žene sa pristupom finansijskim računima

Zastupljenost u upravljanju

Prosečni udeo žena u državnim zakonodavnim telima širom sveta iznosi 21,5%. Sadašnjim tempom biće potrebne 52 godine da bi se dostigla rodna ravnopravnost.

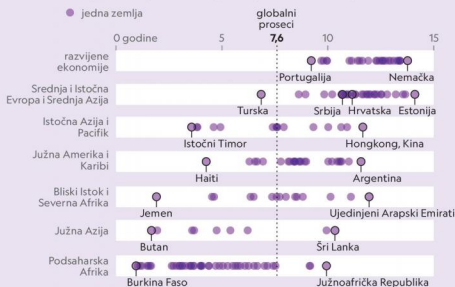

žene u državnim zakonodavnim telima ▶

Obrazovanje

Mnoge zemlje imaju izvrsne stope završenog nižeg školskog obrazovanja za žene, ali podbacuju u kvalitetu srednjoškolskog obrazovanja i stopama stečenih diploma.

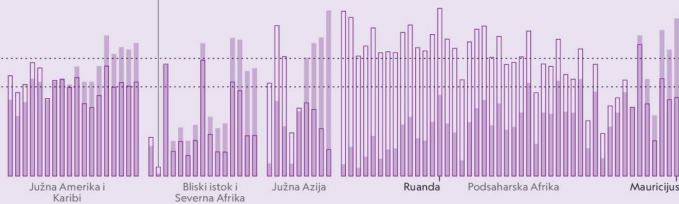
Upotreba mobilnih telefona

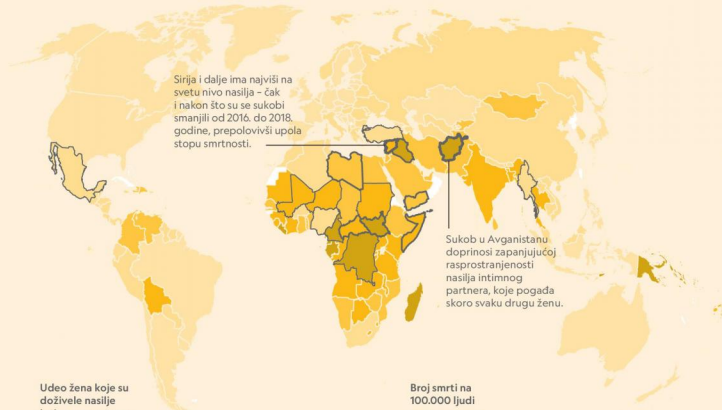
Telefoni mogu da prošire pristup ekonomskim prilikama i unaprede nezavisnost.

Žene u ratom razorenom Jemenu imaju najniži na svetu pristup finansijskim sredstvima (1,7 odsto) i zapošljavanju (5,3 odsto).

Oko 35 odsto ljudi u Podсахarskoj Africi nema pristup 3G+ mrežama, što ometa mobilno bankarstvo i doprinosi stalnoj muškoj kontroli nad ženskim prihodima.

Udeo žena koje su doživele nasilje intimnog partnera

0,9% 47% bez podataka

Broj smrti na 100.000 ljudi

1-5 6-50 51+

Nasilje intimnog partnera

Oko 379 miliona žena tokom 2018. godine doživelo je nasilje intimnog partnera. Godišnje stope su treće najviše u zemljama u kojima vladaju sukobi.

Organizovano nasilje

Smrti usled rata ili drugih vidova oružanih sukoba opadaju širom sveta već četvrtu godinu zaredom od 2014. godine.

OSIGURAVANJE BEZBEDNOSTI

OSLOBAĐANJE OD NASILJA

Sukobi velikih razmera mogu da učine da nasilje nad ženama unutar njihovih domova i zajednica postane redovna pojava. Takva opšta nesigurnost može da da podstrek hipermuškoj kulturi, koja ima široke posledice po žene.

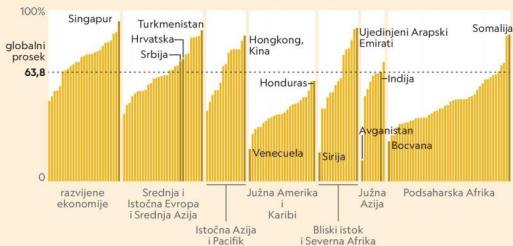

Percepcija bezbednosti unutar zajednice

Manje od 25 odsto žena noću se oseća bezbedno u Avganistanu, Siriji, Venecueli i Bocvani. Manjak bezbednosti čini da žene budu manje voljne da se kreću van kuće u potrazi za mogućnostima.

„Da li se osećate bezbedno kada šetate same noću po gradu ili području gde živite?“ Ženski odgovor

Da Ne

BALANSIRANJE NA TASU PRAVDE

Diskriminacioni zakoni zasnovani na rodnim razlikama i društvene predrasde mogu ženama da otežaju posedovanje imovine, otvaranje bankovnih računa, pronalaženje zaposlenja, započinjanje biznisa, kao i učestvovanje u društvenom životu na svaki drugi način. Čak i u državama koje poseduju zakone koji štite žene, ono što stoji u zakonu može da se u velikoj meri razlikuje od onog što se sprovodi.

Potenciranje sinova

Prenatalno utvrđivanje pola i selektivni abortusi mogu dovesti do rođanja više dečaka nego devojčica.

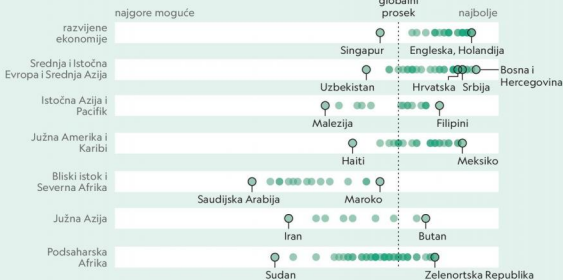
○ jedna zemlja

Zakonska diskriminacija

Devedeset odsto država na svetu ima jedan ili više zakona koji diskriminišu žene. Ipak, 118 država u poslednje dve godine preduzelo je korake ka smanjivanju zakonske diskriminacije.

● jedna zemlja

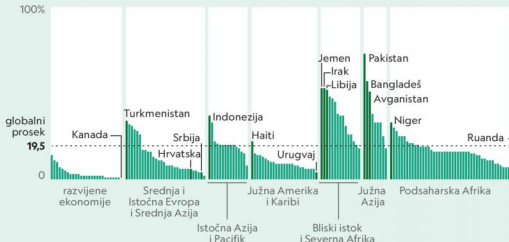

Merila diskriminacije

Skoro 75 odsto muškaraca u Pakistanu smatra da je neprihvatljivo da žena ima plaćen posao. Neodobrovanje premažuje 50 odsto u Bangladešu, Jemenu, Iraku, Libiji i Avganistanu.

„Da li je potpuno prihvatljivo za bilo koju ženu u tvojoj porodici da ima plaćen posao van kuće ukoliko ga želi?“

Muški odgovor
 Da Ne

Otkako je jedan užasavajući napad šokirao Indiju, tamošnje žene su zahtevale - i dobile - veću zaštitu od uznemiravanja i zlostavljanja na javnim mestima.

PRAVO NA SIGURNOST

NAPISALA: NILANDANA BOVMIK

SNMILA: SAUMJA KANDELVAL

M

MLADE ŽENE POREDALE su se u nepravilan polukrug. Njih šest čupka svoje duge tunike i vrpolji se u maramama. Obukle su farmerke umesto vrećastih šalvara omiljenih u indijskom tradicionalnom društvu – neka vrsta male pobune, ali važne za devojke koje su sazrele u jugoistočnoj sirotinjskoj četvrti Delhija. Kao novinarka pratila sam njihov napredak tokom programa koji je početkom 2019. godine trebalo da pobudi svest o bezbednosti žena u urbanim delovima Indije. Dovela sam neke strane posetioce da vide šta to imaju da kažu učesnice programa *Gendering the Smart Safe City*.

„Možemo li da otpevamo našu pesmu?“, pitala je jedna od njih.

Naravno, rekli smo. Posmatrali smo kako im se menja stav – stopala se razdvajaju, lica podižu, nema lažnih osmeha. Gledale su pravo u nas. Osmislile su sopstveni hip-hop ritam, udarale su takt zglavcima ruku, tapšale, pucketale prstima – i počele da repuju. Repovanje na hindiju zvuči izuzetno teško:

Kaži naglas jednom sa mnom.

Ovaj grad je tvoj i moj.

Ovaj grad nije ničije vlasništvo.

Da li su stranci primetili da se trudim da ne zaplačem? Imam 42 godine i porodicu. Krstarim Indijom, obično sama, skoro 20 godina. Priče koje mi žene kazuju, kao i svakodnevne priče mog života, odnose se na društva u kojima je javni prostor označen kao muška teritorija.

Sećam se da sam, kada sam bila tinejdžerka, pokušavala da sebe učinim nevidljivom u prevelikoj odeći, da se sakrijem od uličnog dobacivanja. Dve decenije kasnije, kao zaposleni profesionalac, i dalje se krijem, ponirem u vozačko sedište svog automobila da bih izbegla nametljive muške poglede.

Što se tiče žena u Indiji, bezbednosna statistika je sumorna. Nacionalna kancelarija za evidenciju kriminala u 2011. godini registrovala je 228.650 zločina nad ženama, uključujući ubistva, silovanja, otmice i seksualna uz-

PRETHODNA FOTOGRAFIJA

Žena prelazi ulicu u Nju Delhiju, blizu mesta gde je 2012. godine banda silovala jednu ženu, što je izazvalo proteste širom zemlje. Federalna vlada reagovala je tako što je ubrzala sudska saslušanja optuženih i osnovala fond za inicijative koje se odnose na bezbednost.

nemiravanja. Jedan međunarodni izveštaj te godine rangirao je Indiju kao četvrtu najopasniju zemlju za žene, ispred koje su bili samo Avganistan, Demokratska Republika Kongo i Pakistan. Postupanje prema ženama na javnim mestima predstavlja višegeneracijsku frustraciju, ali je slučaj Doti Sing, žene poznate i kao Nirbaja, izazvao da se nešto prelomi u Indiji – ukorenjena volja da se opasnost po žene prihvata kao deo svakodnevice.

Nirbaja na hindiju znači „neustrašiva“. Svetu je postala poznata 2012. godine kada su je kao mladu studentkinju medicine u autobusu privatne kompanije silovala šestorica pijanih muškaraca, koji su posle silovanja nabili metalnu šipku u njenu utrobu i potom je izbacili iz autobusa. Kasnije je preminula. Njene punoletne ubice su uhapšene, proglašene krivim i osuđene na smrt, što je bio neuobičajen ishod za zemlju gde se za samo jedan od četiri slučaja silovanja izrekne presuda. (Maloletnik koji je učestvovao u pomenutom silovanju odslužio je zatvorsku kaznu od tri godine i sada živi pod drugim imenom.) Još upečatljivija je bila reakcija indijskog društva povodom

Uša Višvakarma pokazuje tehnike samoodbrane studentima u Ramgaru, ruralnom delu države Radžastan. Uša Višvakarma osnovala je nevladinu organizaciju Crvena brigada nakon što je bila napadnuta a lokalna policija nije reagovala na njenu prijavu. Ova grupa sada organizuje marševe, kampanje za podizanje svesti i treninge tehnika samoodbrane.

Reakcija indijskog društva povodom napada na Nirbaju bila je izuzetna: žene su svakodnevno protestovale na ulicama, vičući: „Sloboda bez straha!“ To bi moglo da vodi ka trajnoj promeni situacije za indijske žene.

Od 2010. godine po jedan vagon svakog voza delhijskog metroa rezervisan je za žene. Ovaj sistem prevoza ima i telefonsku liniju za krizne situacije za žene, kao i ženske čuvarice na mnogim stanicama. Ovaj grad je u junu obznanio da će početi da pruža besplatan prevoz ženama, čime će prevoz postati dostupniji za sve klase.

napada na Nirbaju – žene su svakodnevno protestovale na ulicama, vičući: „Sloboda bez straha!“ – što je možda počelo da vodi ka trajnoj promeni.

Lokalne i nacionalne agencije obasipaju novcem nove inicijative koje se odnose na bezbednost žena. Tokom 2013. godine tadašnje indijsko rukovodstvo izdvojilo je 145 miliona dolara, nazivajući to Nirbajinim fondom, za mere poboljšanja bezbednosti žena. Sadašnja vlada obećava skoro tri puta veći iznos za pretvaranje osam velikih gradova, uključujući i Delhi, u bezbednija, bolje osvetljena i eventualno saosećajnija mesta za žene.

Prve faze ovog delovanja su u toku: policija u Delhiju ženama sada nudi besplatne desetodnevne programe samoodbrane i širi ih kroz grad tako što većim grupama dolazi na prag da bi ih obučila. U Kerali, državi na jugu Indije, policijske jedinice sastavljene isključivo od žena, tzv. Ružičaste jedinice, patroliraju ulicama i reaguju na pozive žena koje se nalaze u kritičnim situacijama.

Ružičasta boja je boja većine usluga namenjenih isključivo ženama u sektoru javnog gradskog prevoza. Ružičaste motorne rikše na raspolaganju su korisnicama; trebalo je da svi vozači budu žene, ali zbog manjka ženskih vozača sada i muškarci mogu da voze te rikše nakon što im policija izda bezbednosnu dozvolu. Metro sada ima zasebne vagona za žene. Na kontrolnim bezbednosnim punktovima tranzitnih stanica žene stoje u zasebnim redovima, zaštićene od eventualnih muških dodira.

Priznajem da osećam izvestan stepen ambivalencije u vezi sa svim ovim. Polna segregacija u organizaciji vlade? Da li je to jedini način da žene počnu da se na javnim mestima osećaju opušteno kao muškarci? Ali onda vidim i hešteg kampanje Indijki, koji me raduje: *#TakeBackTheNight*, globalni napor koji je ujedinio odvažne žene u Indiji da zajedno izađu u šetnju nakon što padne mrak. Hešteg *#MeetToSleep* prošle godine je organizovao 600 žena širom zemlje da bezbedno prespavaju noć pod vedrim nebom, kao što indijski muškarci često vole da rade.

Teško je promeniti mušku percepciju žena kao nezvanih gošći u javnom prostoru, što je ključno u svakom programu koji se bavi bezbednošću žena. Ali to nije nemoguće. Pesma onih reperki iz Delhija sada je na *Jutjubu*. Potražite *Kadar ki Ladkiyan* (Devojke iz Kadara) i pronaći ćete je. Pogledajte kako se žene drže za ruke na ulici, zure u kameru i jarnosno izgledaju.

*Poslušajte nas, glasne i jasne,
Hrabre smo, ne plašimo se.*

Broj posetilaca ove stranice nije ogroman, ali ima mnogo muških komentara punih divljenja. Kada sam prvi put gledala, prisećala sam se glasova tih devojaka iz Kadara – zapravo, žena – kada su prvi put repovale za nas. Bili smo ljudi od oduševljenja. Klicali smo, zviždali. Trupkali nogama. „Nije da sam uvek hrabra“, rekla je Ritu, jedna od reperki. „Nekad sam i uplašena. Ali sam više ljuta i besna.“

Ritu nam je i ovo ispričala: nekoliko njih nedavno je stajalo u metrou. Spazile su muškarca kako ih otpozadi snima mobilnim telefonom. Nisu pevale niti repovale niti nastojale da privuku pažnju. Samo su stajale u vozu i bile žene. Drugi putnici odvratili su pogled, praveći se da ne vide šta se događa, tako da su se devojke iz Kadara same suprotstavile. Otele su mu telefon. Skinule su sandale i izudarale ga. Pre nego što su uspele da ga prijave policiji, on je iskočio na sledećoj stanici i pobeo. Ovo nije idealno postupanje, saglasna je Ritu, ali brige za ličnu bezbednost često nadilaze osećaj za ispravno i pogrešno. „Šta biste vi uradili kad biste znali da nikog nije briga šta vam se događa? Radite ono što osećate kao ispravno u tom trenutku.“ □

GORÉ

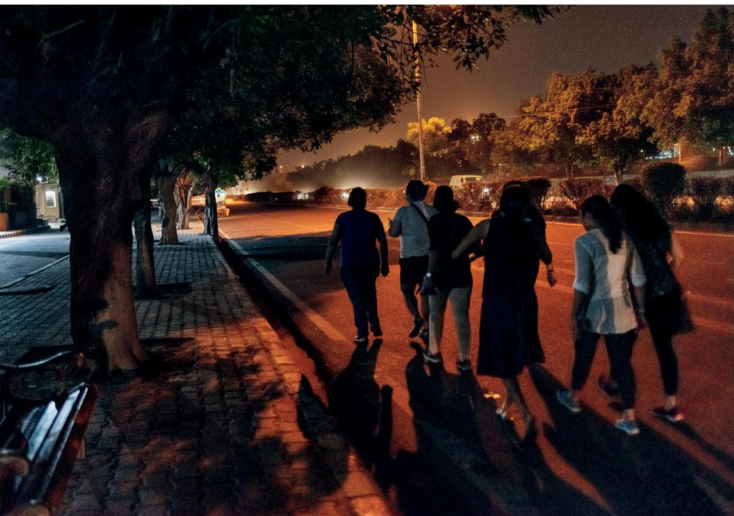
Policajke iz Ružičaste policijske patrolne Kerale reaguju povodom slučaja nezakonitog ulaska jednog čoveka u isključivo ženski smeštaj u Tiruvantapuramu. Sastavljene samo od žena, ove jedinice, koje su u ovom gradu osnovane 2016. godine i koje se sastoje od 32 policajke, reaguju na prijave koje se tiču žena i dece i specijalizovane su za slučajeve koji iziskuju savetovanje i arbitražu.

DOLE

Žene u Delhiju učestvuju u mesečnom Ženskom maršu u ponoć. Ova inicijativa otpočela je 2013. godine kada je jedna žena 24 časa hodala po gradu. Ovaj projekat sada ima cilj da poboljša kretanje po javnim mestima noću i omogući ženama da svoje gradove istražuju bez straha. Događaj se organizuje preko Fejsbuka i svakog meseca obično privuče od četiri do više od deset učesnica.

Autorka Nilandana Bovmik je novinarka koja živi u Nju Delhiju i njen rad je usredsređen na osnaživanje žena i politiku. Foto-reporterka **Saumja Kandelval**, koja takođe živi u Nju Delhiju, bavi se rodnim i ekološkim temama.

PROLAZNICE

LEPOTU BEOGRADANKI opisivali su mnogi romanopisci, pesnici i putopisci, ali je niko nije bolje fotografski zabeležio od beogradskog fotografa Branislava Baneta Đorđevića (1934–1995). Kao profesor klavira u Muzičkoj školi „Stanković“, Bane je svakodnevno po završetku nastave odlazio u srce grada sa svojim foto-aparatima da bi satima snimao prolaznice na Terazijama, u Knez Mihailovoj ulici i na Trgu republike. O njegovoj „misiji“ piše čak i Momo Kapor u svojoj pripovetki

Happy hour. Ova fotografska strast, koja je trajala tri i po decenije, počevši od ranih 1960-ih godina, ovekovečila je duh jednog vremena, atmosferu prestoničkih ulica, modu i arhitekturu, ali pre svega čuvenu lepotu beogradskih žena. Bane Đorđević učestvovao je na brojnim domaćim i međunarodnim izložbama i osvojio 30 nagrada, među kojima i dva puta Plaketu grada Beograda na Salonu fotografije „20. oktobar“ za najbolju kolekciju.

—BRANKA ĐORĐEVIĆ NAKANIŠI

AUTOR: BRANISLAV BANE ĐORĐEVIĆ

U OVOJ RUBRICI MOŽETE POSLATI I VAŠE STARE FOTOGRAFIJE. ŽELJA NAM JE DA PRIKUPIMO ŠTO VIŠE FOTOGRAFIJA KOJE ĆE PRIKAZATI KAKO JE NEKADA IZGLEDALA SRBIJA I ŽIVOT U NJOJ. UKOLIKO STIGNE DOVOLJNO MATERIJALA, NATIONAL GEOGRAPHIC SRBIJA FOTOGRAFIJE ĆE PRIKAZATI NA IZLOŽBI. SKENIRANE FOTOGRAFIJE MOŽETE SNIMITI NA CD-I POSLATI NA ADRESU: NATIONAL GEOGRAPHIC SRBIJA, VLAJKOVJEVA 8, 11000 BEOGRAD, SA NAPOMENOM „VAŠE FOTO-ARHIV“ ILI ELEKTRONSKOM POSTOM NA: REDAKCIJA@NATIONALGEOGRAPHIC.SR. UZ FOTOGRAFIJE POSILJATE PODATKE O AUTORU, GODINI, LOKACIJI I (ŠTA SE DANAS NA TOJ LOKACIJI NALAZI) KO TOME KAKO JE I KOJOM PRILIKOM NASTALA, KAO I VAŠE OSOBNINE PODATKE. FOTOGRAFIJE NAM MOŽETE SLATI U SLEDEĆEM FORMATU: KLASIČNE FOTOGRAFIJE, NEGATIVI, SLAJDOVI I SKENOVANI. NATIONAL GEOGRAPHIC SRBIJA ZADRŽAVA PRAVO OBJAVLJIVANJA FOTOGRAFIJA BEZ NOVČANE NADOKNADE. SLANJEM FOTOGRAFIJE DAJETE NAM DOZVOLJU DA JE OBJAVIMO I IZLOŽIMO. MATERIJALE KOJE NAM POSILJATE VRACAĆAMO NA ZAHTEV.

PULS MESECA

| DOGAĐAJI | PROMOCIJE |

GRISPORT - SIGURAN PARTNER

Udobnost i trajnost glavna je misija obuće GriSport koja nosi pečat *Made in Italy*. Obuća namenjena za slobodno vreme, pešačenje i trekning, sa sistemom sprečavanja povreda zgloba noge, jedna je od nazastupljenijih u našem regionu. Godišnja proizvodnja prelazi 4 miliona pari. Bazirane na poslednjim modnim trendovima i aktuelnim tehnologijama, GriSport kolekcije nude veliki broj različitih modela. Fabrička postrojenja nalaze se u Italiji (i Rumuniji) i čak 70% energije koja se koristi prilikom proizvodnje obuće, koristi se od solarne energije sa GriSport foto-naponskih postrojenja koji su među najvećim u Italiji. Obuća GriSport proizvodi se od najkvalitetnije kože. Većina modela (sa vrstom kože Dakar i Super Dakar) je dodatno nauljena zbog čega je povećana otpornost na spoljne faktore, kao što su loši vremenski uslovi, kiša, sneg.... Sinonim kvalitetne obuće za trekning i svakodnevnu upotrebu jeste GriSport, siguran partner u svim avanturama.

RAĐANJE SVETA

Tragajući, mladi umetnik Damir Radd (23) otkrio je drevnu mističnu mudrost Kabale, jevrejskog misticizma skrivenog preko 4.000 godina, koje uči o najdubljim misterijama kosmosa i ljudske egzistencije. Ovaj mladi umetnik, koji živi i radi između Beograda i Beča, jedini na prostorima jugoistočne Evrope čije se umetničko delo nalazi u Beloj Kući u Vašingtonu, prikazaće svoja dela magičnog realizma u prelepom ambijentu Kuće kralja Petra u Beogradu na svojoj drugoj samostalnoj izložbi pod imenom „Rađanje Sveta“, koja će biti svečano otvorena u ponedeljak 2. decembra 2019. godine u 19:00 časova. Dobro došli!

GONDOLA „JAVOR PARTIZAN“

Olimpijski centar „Jahorina“ bogatiji je od ove godine za još jednu turističku atrakciju - Gondolu „Javor Partizan“, koja je predstavljena na konferenciji za medije u Beogradu. Brojne zvаницe imale su priliku da u centru Beograda vide kabinsku gondolu čije svečano otvaranje je zakazano za 30. novembar na olimpijskoj lepatici. Nakon Beograda, gde je promocija gondole trajala do ponedeljka 14. oktobra, od 17. do 21. oktobra promocija se nastavila i u Novom Sadu na Trgu slobode.

DISCOVERED BY COKE

Izborom četvoro finalista, prvog online muzičkog takmičenja Discovered by Coke, potraga za muzičkom zvezdom Srbije približava se završnici. Marina Roman, Ana Miletić, Predrag Simić i Anđela Orelj, oduševili su svoje mentore u Boot campu, koji je održan od 11-13. oktobra. Coca-Cola i Bassivity Digital inspirisali su ove jeseni mnoge mlade ljude koji imaju sjajan glas, bave se muzikom i veruju u svoj talenat. Tokom prethodnih mesec dana na discoveredbycoke.rs, svoje muzičko umeće pokazalo je više od 200 kandidata iz cele Srbije. Njihov zadatak bio je da snime video sa izvedbom jedne od pesama mentora Sare Jo, Bojane Vunturišević, S.A.R.S.-a i Leona. Hitovi „Mili, mili“, „Kese etikete“, „Cardi B“, „Budav lebac“ bili su favoriti kandidata koji su u takmičenju Discovered by Coke prepoznali priliku koja će ih lansirati u muzički svet.

IGOR RILL

Moć je ženskog roda

NA IZBORIMA ZA
USTAVOTVORNU SKUPŠTINU
ŽENE SU 11. NOVEMBRA 1945.
GODINE U JUGOSLAVIJI PRVI
PUT ISKORISTILE SVOJE
BIRAČKO PRAVO

„Žena stoji, kao kapija, na izlazu kao i na ulazu ovoga svijeta.”
– Ivo Andrić

Prvi zabeleženi događaj u vezi s Društvom *National Geographic* jeste slika na kojoj su predstavljeni samo muškarci, osnivači Društva. Ta vizuelna beleška čak nije ni fotografija po kojoj je naš časopis, između ostalog, postao planetarno poznat. Pa ipak, s vremenom, naša fototeka narasla je na više od 64 miliona snimaka, među kojima mnogi osvetljavaju žene i njihov položaj u društvima širom sveta. Tako je i ovaj tematski broj, uzgred i rođendanski broj srpskog izdanja, jedinstvena globalna hronika posvećena ženama. I nećemo stati s tom temom na ovom izdanju. Tokom cele sledeće godine delićemo s vama vrhunske priče o ženama i njihovoj borbi za ravnopravnost, prava i ostvarenje mogućnosti.

Takođe, novembar je mesec kada bi trebalo da se prisetimo i značajnog datuma na našim prostorima – na izborima za Ustavotvornu skupštinu žene su 11. novembra 1945. godine u Jugoslaviji prvi put iskoristile svoje biračko pravo (potvrđeno i ranije, 1941. godine, u dokumentima Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije). Da smo takvu državu umesto političarima dali na staranje majkama, suprugama i kćerima, siguran sam, apsurdnog i krvavog raspada Jugoslavije ne bi ni bilo. Recimo i malo hvale radi, žene su pravo glasa u Švajcarskoj dobile 1971. godine, a u Lihtenštajnu 1984. godine.

Ono što me lično raduje, pored činjenice da smo opstali punih trinaest godina, jeste podatak da je *National Geographic* jedini časopis koji podjednako čitaju i žene i muškarci.

Srećan nam trinaesti rođendan!
Hvala što čitate *National Geographic*.
Do sledećeg broja.

SVEDOK KATASTROFE

I OD 21. NOVEMBRA
I SVAKOG ČETVRTKA U 22:00

 NATIONAL
GEOGRAPHIC
natgeotv.com/rs

A WORLD TO DISCOVER

A WORLD TO DISCOVER

WWW.GRISPORT.IT